

FUGLE & NATUR

De lange bens
danmarkshistorie

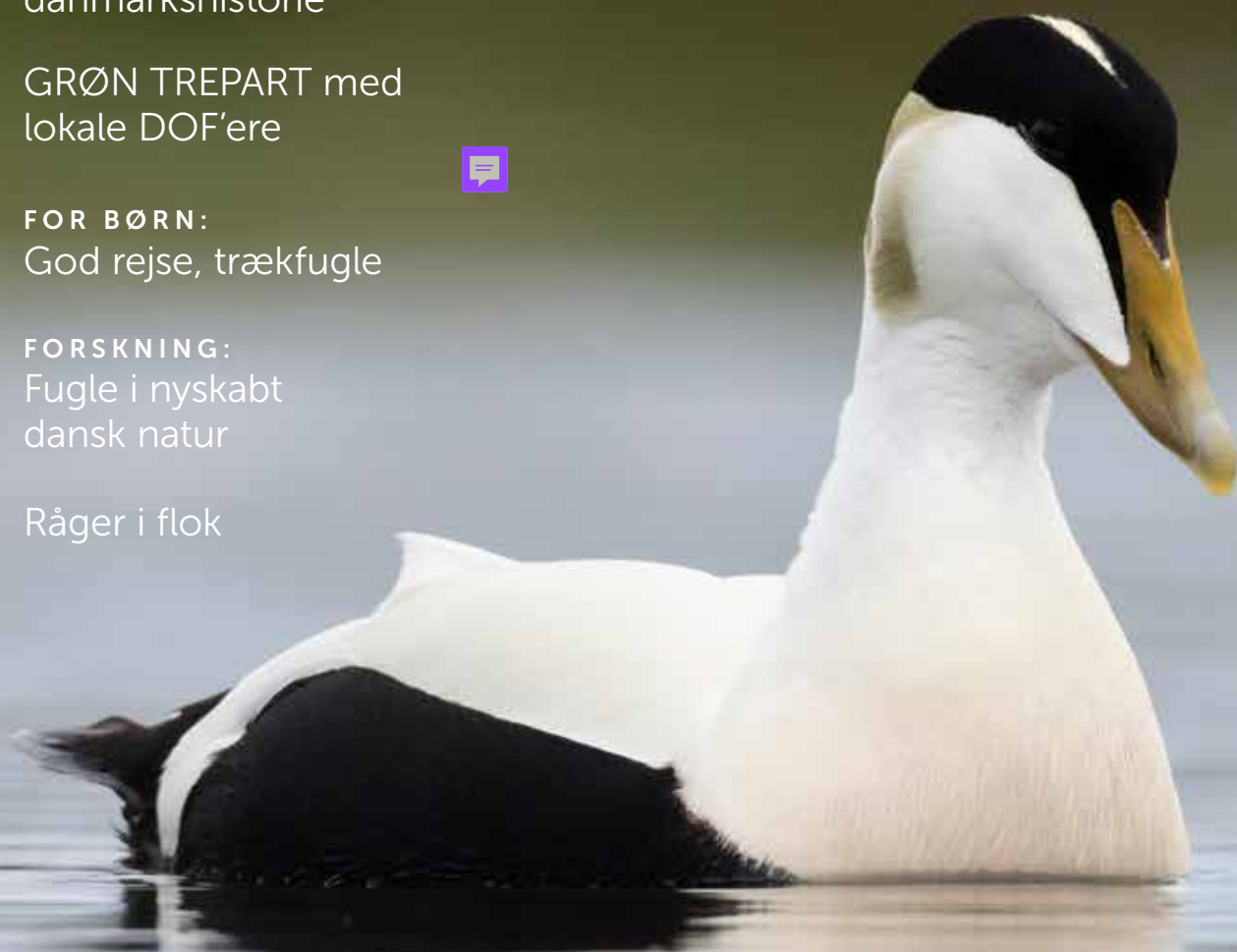
GRØN TREPART med
lokale DOF'ere

FOR BØRN:
God rejse, trækfugle

FORSKNING:
Fugle i nyskabt
dansk natur

Råger i flok

SØLVHEJRE

GIV NATUREN OG FUGLENE EN HÅNDSRÆKNING DER VARER LANGT UD I FREMTIDEN

Ved at betænke DOF BirdLife i dit testamente er du - selv efter din levetid - med til at hjælpe vores truede ynglefugle og sårbare natur.

Læs mere og få gratis hjælp til dit testamente på dof.dk/arv

KOLOFON

Forside

Sølvhejre
Foto: John Larsen

Udgivet af Dansk Ornitologisk Forening (DOF) / BirdLife Danmark

Vesterbrogade 138-140
1620 København V
Tlf. 33 23 38 00
(onsdag kl. 11-15).
Mail: dof@dof.dk

Redaktør (ansv.):

Karina Demuth
tlf. 20 85 89 69
karina.demuth@dof.dk

Korrektur:

Anne-Grete Ditlevsen

Annoncer:

Josefine Buus Jacobsen

Ture og møder:

Michael Fink

Oplag:

16.100. ISSN: 1395-8860

Layout og tryk:

KLS PurePrint A/S

TJEK KOMMUNENS NATURPOLITIK!

Lige om lidt er der valg til landets 98 kommunalbestyrelser, og valgkampen er i fuld gang. Ældrepolitik, Strategi for børn og unge og Kostpolitik kan findes på en lang række kommuners hjemmesider under vedtagne politikker. Én kommune har endog en Træpolitik, men ingen politik for kommunens natur. Men hvordan står det egentlig til med kommunernes politiske vilje på naturområdet?

I 2007 blev amterne nedlagt, og kommunerne fik et langt større ansvar for naturen i deres områder. Seks år efter, i 2013, undersøgte DOF, om dette ansvar var blevet løftet, men det var et stærkt nedslående billede, der tegnede sig. Kun 29 kommuner havde en politisk vedtaget naturpolitik eller naturplan.

Et kig på kommunernes hjemmesider i august 2025 viser heldigvis et langt bedre billede. Efter at have surfet rundt på de mange sider og ledt efter en overordnet vedtaget plan, strategi eller politik for natur eller biodiversitet blev mit resultat, at der i dag er 79 kommuner, der har en plan. Det betyder samtidigt, at der fortsat er 19 kommuner, dvs. hver femte, der ikke har en plan, og som derfor næppe har gjort sig politiske overvejelser om, hvordan man vil beskytte og tilgodese naturen. Det er særligt bekymrende, når de netop i disse måneder er dybt involverede i arbejdet med den Grønne Trepert, der netop har fokus på at skabe langt bedre betingelser for natur. Kom nu de sidste!

Nogle kommuner har lavet meget flotte og omfattende biodiversitetsplaner, mens andre kommer noget lettere om ved det med smukke ord og luftige tilkendegivelser i en skrabet plan med masser af flotte fotos. Nogle er således til en topkarakter, mens andre kun lige består med det yderste af en borgmesternegl.

Kommunerne uden en plan fordeler sig med ti øst for Storebælt og ni vest for. Nogle kommuner, fx langs den jyske vestkyst, har endog meget betydningsfulde statslige natur- og fugleområder, så det kan undre, at man ikke i kommunen er

mere optaget af at formulere en politisk vision for natur.

I de kommende år kommer kommunerne også til at spille en central rolle, når Den Grønne Trepert skal realiseres. Her skal dyrkning på konkrete landbrugsarealer stoppes, og naturen skal have bedre vilkår. Nogle steder som skov og andre steder som enge eller tørre overdrev. Desuden skal der etableres store sammenhængende naturområder for 7,5 milliarder kroner, som enten grønne fonde, staten eller kommuner skal forvalte fremover.

Der er en gylden mulighed for, at din kommune kan bringe sig selv i spil, men det kræver jo politikere, der interesserer sig for det, og som har politisk vilje til at prioritere naturen i det kommunale arbejde. Det er nu, der skal smedes, mens jernet er varmt, og pengene ligger og venter. Kommuner med en formuleret naturpolitik og visioner for natur er allerede et skridt foran de fodslæbende kommuner.

Ved valget i november har du en mulighed for at lægge pres på politikerne i din kommune, så naturen og dermed rammerne for vores fugle bliver bedre. Tjek din egen kommunes naturpolitik, spørg ind til den på møder, skriv et læserbrev og stem på den kandidat, der vil fuglene og naturen det bedste. Hav et godt valg!

EGON ØSTERGAARD,
FORMAND DOF

BLIV NATURBESKYTTER OG BESKYT FUGLENE

6 UD AF 10 STÆRE
er forsvundet i Danmark

Som naturbeskytter gør du en konkret og varig forskel for fuglene og deres levesteder. Din støtte er desuden fradragsberettiget. Læs mere og bliv fast Naturbeskytter på dof.dk/naturbeskytter.

Du kan også give et Naturbeskyttelsesbidrag på 20 kr. via Mobilepay på 673526 med teksten 'naturbeskytter' eller indbetale dit bidrag til reg.nr. 8401 kontonr. 1043118, Merkur Andelskasse. På forhånd tusind tak for din støtte.

Stær, Karrebæksminde, Steen E. Jensen

EDERFUGL

6

Foto: TXXXXXXXXX

INDHOLD

Ederfugl	6
Dus med Søren Ryge	12
Danmark siden sidst	16
Rejsen mod mere natur	18
DOF's hæderspris 2025	24
Ørneklubben:	
Fryser de ikke om fødderne?	28
STØT tropeskovens truede fugle	30
Nyt fra verden	34
Nøddekrige	36
Ture og mødekalender	40

Foto: XXXXXXXXXXXX

18

XXXXXXXXXXXXXXXXXX

12

XXXXXXXXXX

Foto: XXXXXXXXXXXX

36

XXXXXX XXXXXX
XXXXXXXXXXXXXX

Foto: Helge Sørensen

24

XXXXXX
XXXXXXXX
XXXXXXXX

Foto: XXXXXXXXXXXX

Foto: Kim Billedgaard

DYKAND MED KURS MOD DELIKATESSER PÅ HAVBUNDEN

I løbet af efteråret trækker titusinder af ederfugle fra Østersøen forbi danske sydspidser som Gedser, Hyllekrog og Dovns Klint. Her står menuen i de kommende måneder på livretter som blåmuslinger, snegle og krebsdyr. Flokkene kan synes uendelige, men ederfuglen har de seneste årtier taget et bestandsmæssigt dyk, for der er mindre føde og flere fjender og forstyrrelser.

AF JAN SKRIVER

Som bølgende snore haster spraglede flokke af ederfugle hvert efterår afsted med Gedser om styrbord. En dag i slutningen af september 2010 talte ornitologer på Gedser Fuglestation 85.800 af de store dykænder i målrettet flugt lavt over havet.

Midt i oktober 2014 lød facit af dagens fugletællinger ud for Gedser Odde på flere end 72.000 ederfugle med kurs mod sydvest.

Sceneriet med tusindtallige flokke af trækkende ederfugle fra september til november er som andre af den danske naturs tilbagevendende fænomener blevet genudsendt i år. Men rekordernes tid er tilsyneladende forbi, når vi taler om ederfuglens antal.

De seneste årtier har ederfuglen været i markant tilbagegang som ynglefugl på øerne i skærgården i den finske og svenske del af Østersøen. Og tilbagegan-

gen har forplantet sig fra øst mod vest til de danske ynglepladser.

Ederfuglen er en af de danske fuglearter, der globalt er rødlistet som 'Næsten Truet', og DOF BirdLife ønsker ederfuglen fredet for jagt. Desuden bør jagt fra motorbåd stoppes, mener DOF. Danmark er da også det eneste land i EU, som i dag tillader denne form for jagt på havets dykænder.

Nedtur efter år med stabilitet

Fra 1990 til et stykke ind i det nye årtusinde var den danske bestand af ynglende ederfugle stabil på et niveau omkring 25.000 ynglepar. Men så begyndte nedturen for arten, der er den største dykand i vores kystnatur.

I 2020 blev der foretaget en national optælling på 226 lokaliteter landet over, hvor mange af DOF's frivillige fugletællere bidrog til facit. Antallet af yng-

ende ederfugle i Danmark kom til at lyde på højst 17.500 ynglepar. Med andre ord er cirka hvert tredje ynglepar forsvundet i løbet af et tiår.

Sygdom, fødemangel og ørne

”Omkring årtusindskiftet udbrød der fuglekolera, som krævede dødsfald i flere af de større østdanske kolonier. Denne epidemi er overstået, men de senere årtier er ederfuglens hovedføde af blåmuslinger blevet ringere, og generelt har ynglesuccesen blandt ederfuglene været lavere end tidligere. De senere år har en ny trussel mod ederfuglen indfundet sig, nemlig øget forstyrrelse på ynglepladserne og prædation fra havørne. Rovfuglene har haft en markant negativ indvirkning på bestandens størrelse. Vi kan konstatere, at udviklingen er gået fra få store kolonier til mange små ynglelokaliteter, der er geografisk mere spredte i Danmark, end de var tidligere”, siger seniorforsker Thomas Kjær Christensen, Institut for Ecoscience, Aarhus Universitet.

Fra topkarakter til bundkarakter

Historien om ederfuglen er på sin vis historien om en dynamisk natur, der aldrig står stille, og hvor mennesket spiller en afgørende rolle for både fremgang og tilbagegang. I 1930’erne

ynglede højst 1.500 par ederfugle i Danmark.

I takt med en voksende tilførsel af næringsstoffer fra landjorden til havmiljøet særligt fra 1960’erne og årtier frem, serverede havbunden større og større mængder af blåmuslinger. Skaldyrene fik kronede dage, fordi de lever af at filtrere vandet for næring, og der var rigeligt at vokse sig store af. Ederfuglens spisekamre på bunden bugnede, og dykændernes bestand steg i takt med det øgede fødeudbud af kødfulde skaldyr.

At der blev etableret reservater på mange af de holme og småøer, som ederfuglen yngler på, bidrog sammen med bedre fredningsforhold også til fremgangen.

Men de senere årtier er udviklingen vendt, for der er bogstaveligt mindre kød på blåmuslingerne, end der var engang.

”På grund af klimaændringer, der giver os varmere vintre og højere havtemperaturer, forbrænder muslingerne mere af den energi, som de tidligere hobede op i vinterperioden. At skaldyrene er blevet mindre kødfulde, og dermed indeholder ringere mængder protein, går ud over ederfuglene, som i disse år må tage til takke med ringere føde”, siger Thomas Kjær Christensen.

FAKTA OM EDERFUGLEN

Tilbagegangen i den danske bestand af ederfugle er mest markant i Det sydfynske Øhav, Smålandsfarvandet, Sydlolland, Nakskov Fjord, Lillebælt, Storebælt og Øresund.

På Saltholm i Øresund blev der i 2021 talt 1.365 reder.

I 2024 var antallet dalet til kun 400 reder.

I Vadehavet og Kattegat har de lokale bestande af rugende ederfugle været stabile, mens Limfjorden har oplevet en mindre fremgang på enkelte lokaliteter.

På globalt plan er ederfuglen kategoriseret som ’Nær Truet’ (NT), og i EU er den rødlistet som ’Sårbar’.

Ederfuglen yngler langs store dele af den nordlige halvkugles kyster.

I Europa yngler ederfuglen fra Ishavets kyster i Nordrusland over Østersøregionen til det hollandske vadehav i syd.

I Finland ynglede for få årtier siden op imod 200.000 par ederfugle.

I dag tæller den finske bestand under det halve.

Også i Sverige menes ederfuglebestanden at være blevet mere end halveret siden 1990’erne.

Danske jægere har mærket nedgangen i antallet af ederfugle meget direkte. Det årlige jagtudbytte af ederfugl i Danmark er faldet fra cirka 150.000 fugle i 1980’erne til 11.750 i jagtsæsonen 2023/2024.

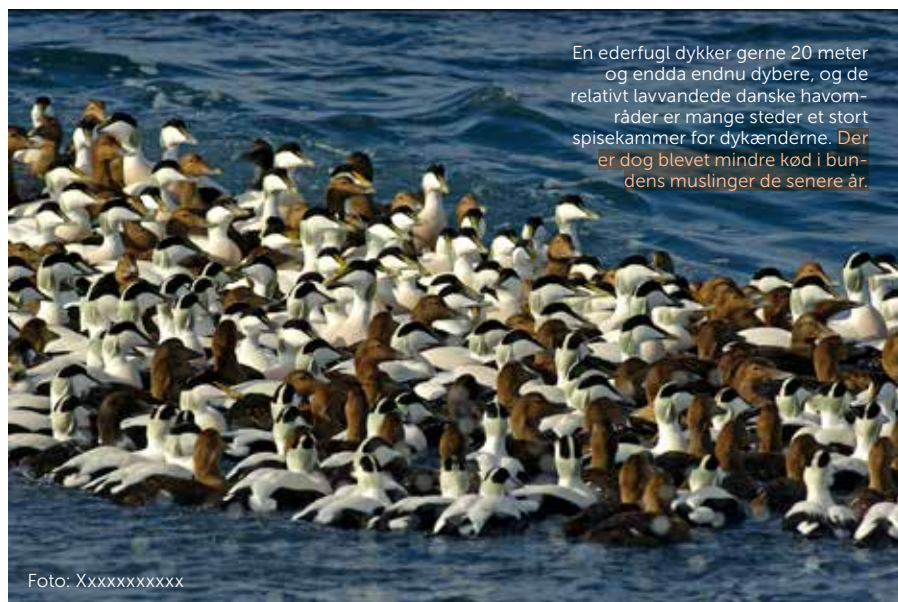
I Danmark har det siden 2014/2015 været forbudt at jage ederfugle-hunner.

Siden efteråret 2022 har det været forbudt at nedlægge ederfugle i de Natura-2000 områder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget.

Der findes flere underarter af ederfugle.

Der er store bestande af ederfugle i Canada og i Island.

Den tidligere meget store grønlandske bestand er gået dramatisk tilbage på grund af jagt og efterstræbelse.

En ederfugl dykker gerne 20 meter og endda endnu dybere, og de relativt lavvandede danske havområder er mange steder et stort spisekammer for dykænderne. Der er dog blevet mindre kød i bundens muslinger de senere år.

Foto: XXXXXXXXXXXX

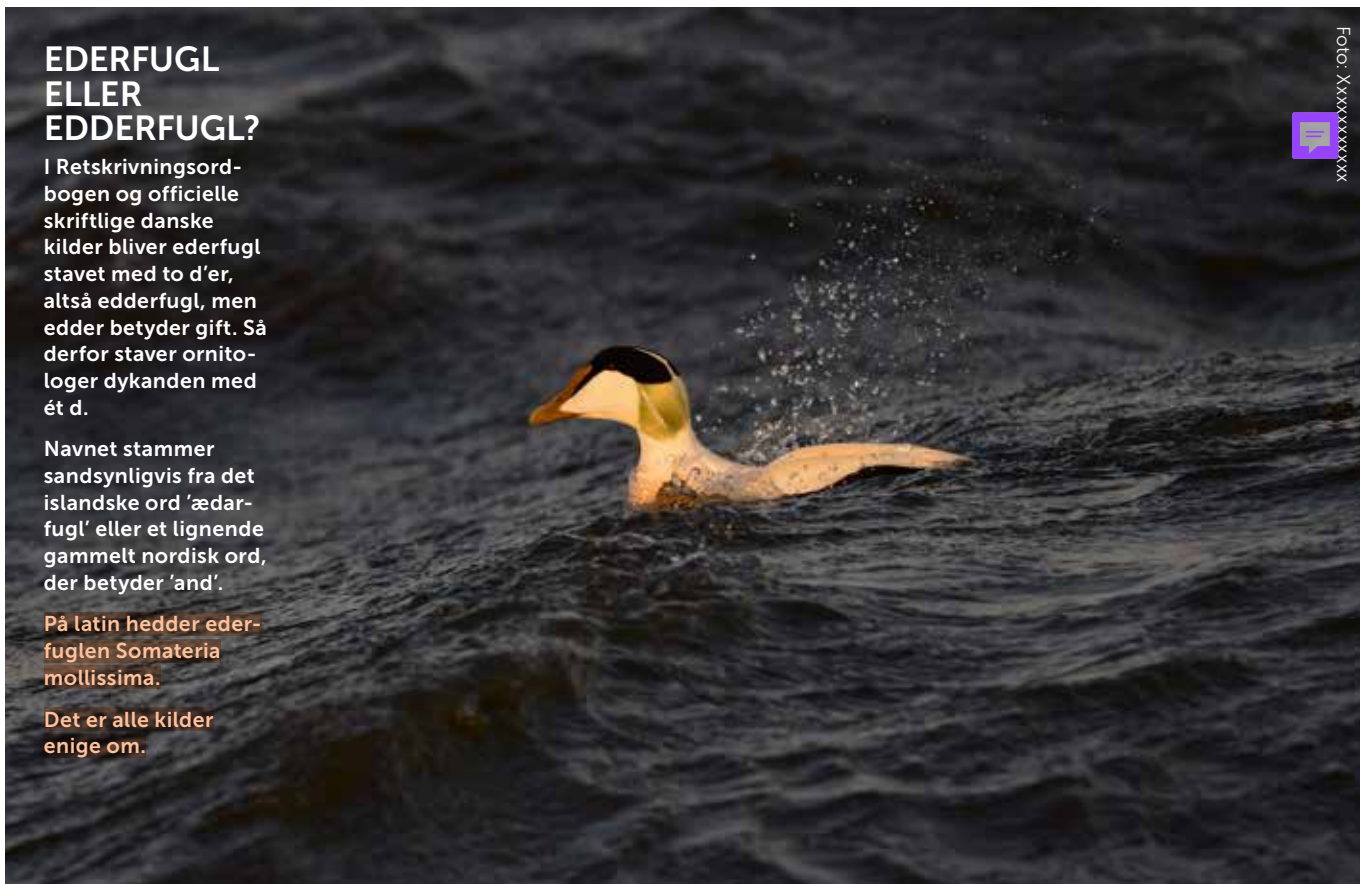
EDERFUGL ELLER EDDERFUGL?

I Retskrivningsordbogen og officielle skriftlige danske kilder bliver ederfugl stavet med to d'er, altså edderfugl, men edder betyder gift. Så derfor staver ornitologer dykanden med ét d.

Navnet stammer sandsynligvis fra det islandske ord 'ædarfugl' eller et lignende gammelt nordisk ord, der betyder 'and'.

På latin hedder ederfuglen *Somateria mollissima*.

Det er alle kilder enige om.

Ederfuglefter stormen Pia.

Hvert tredje ynglepar er forsvundet
Nedgangen i den danske bestand er sammenlignelig med den tilbagegang på 35%, som siden 1990'erne er registreret for ederfuglen i Østersøen, hvor særligt Finland har oplevet et markant fald i antallet af ynglende ederfugle.

De danske ynglefugle tilhører samme flywaybestand, der omfatter alle artens yngleområder omkring Østersøen, de indre danske farvande, Vestsverige, Sydnorge og vadehavskysten og videre sydpå til Bretagne i Frankrig.

En stor dødelighed blandt voksne hunner har spillet en afgørende rolle for nedgangen. Fra finske ynglepladser i skærgården er det påvist, at havørnens prædation på rugende hunner har haft en væsentlig negativ indvirkning på bestanden.

Særlig markant har det været på Ålandsøerne, der er en finsk selvsty-

rende øgruppe i Østersøen. Her er tre ud af fire par ederfugle i Finlands største koloni forsvundet, fordi 20-30 unge havørne dagligt jager på de ubeboede klippeøer og skær, der tidligere var sikre ynglepladser for dykænderne. Også rovdyr som mårhund og mink har resulteret i, at færre æg når at klække i ederfuglenes reder.

Fra 7.000 til 400 ynglepar

Forskning på Saltholm i Øresund viser, hvordan havørnen har indflydelse både på ederfuglens antal og adfærd.

I årene omkring 1990 yngede rundt regnet 7.000 par ederfugle på Saltholm i Danmarks største koloni. Den seneste NOVANA-overvågning (Det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur, red.), der fandt sted i 2024, viser, at antallet af ynglende ederfugle på lokaliteten er dalet til blot 400 par. Derimod er bestanden af bramgæs på

øen beregnet til flere end 1.300 ynglepar.

"Vi kan se, at havørne og gæs i tusindtal er en dårlig kombination for ynglende ederfugle. Om foråret optræder gæs i så store flokke på Saltholm, at de græsser vegetationen ned i sådan en grad, at engene mange steder er kortklippede som en golfbane. Derfor har ederfuglene svært ved at finde skjul til deres reder på den del af Saltholm, der tidligere husede de fleste ynglepar. Når der så samtidig optræder to cifrede antal havørne, der jager hver dag, går det ud over ederfuglenes ynglesucces", siger Thomas Kjær Christensen.

I maj 2021 blev der talt 26 unge havørne og et ynglepar på Saltholm. Så stor en forekomst af ørne forårsager en massiv uro, der er en stressfaktor for øens ynglefugle.

Hannerne gennemgår i løbet af deres første år **gflere** garderobeskift i fjerdragter, inden de er udfarvede og i pragtdragt efter tre år.

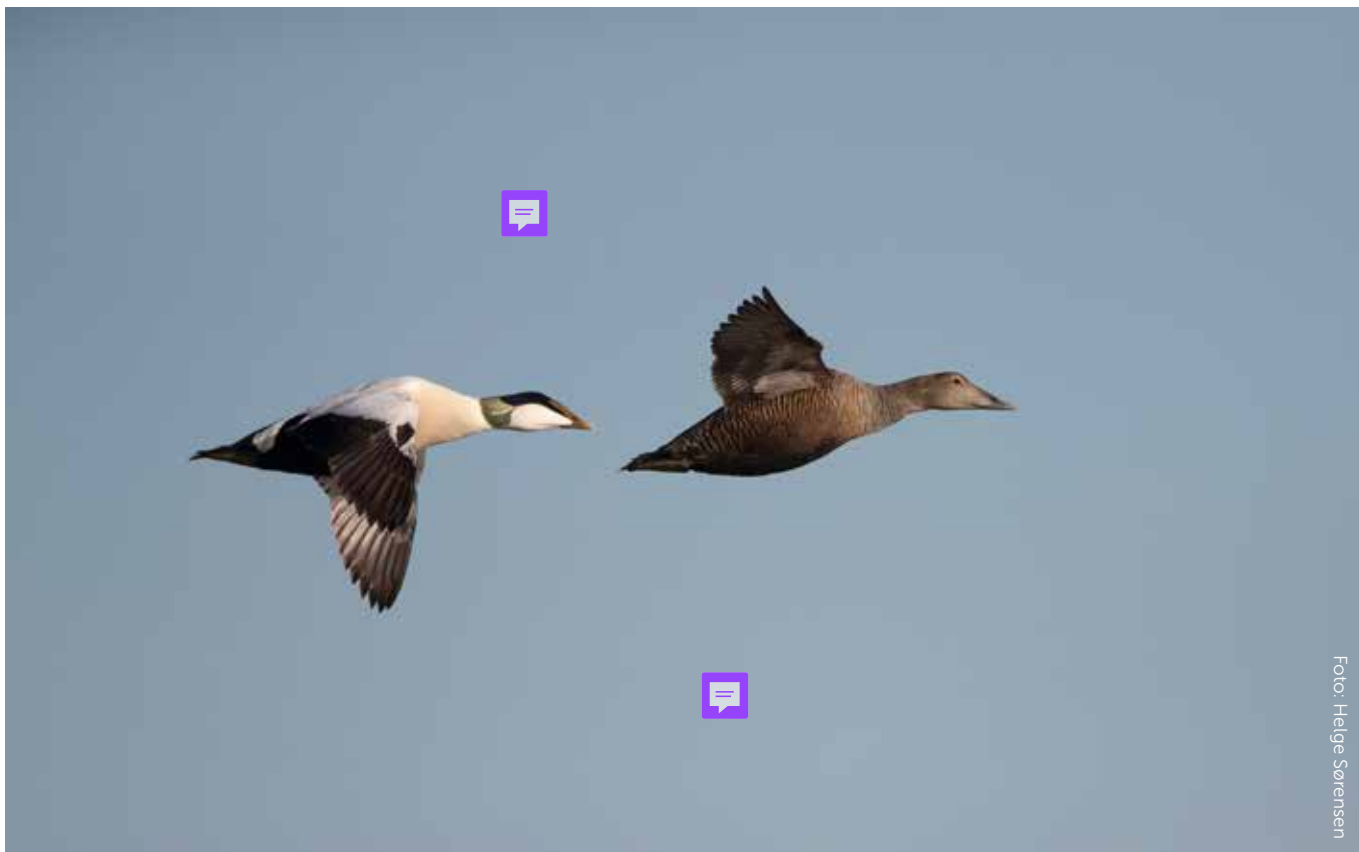

Foto: Helge Sørensen

Uro og rotter på yngleøer

”Vi har i perioder oplevet havørne skræmme øens fugle på vingerne ti gange i timen. Vi har også set havørne i lav flugt jage rugende ederfugle af deres reder. Når det sker, kan de store måger æde fuglenes ubeskyttede æg. Vores forskning viser, at det primært er unge havørne, som udgør et problem for ederfugle, der ruger eller har små ællinger. De unge ørne har bogstavelig talt ikke andet at lave end at jage og flakke om. Et par ynglende havørne forsvare deres ynglelokalitet og gerner unge ørne væk, hvilket er en fordel for ederfuglene. På Saltholm holder de unge havørne til på den sydlige del af øen, hvor ederfuglene så ikke kan være i fred. Det går derimod bedre i den nordlige del af øen, hvor yngleparret har et territorium, som de forsvare, hvilket ederfuglene drager nytte af”, siger seniorforskeren, der må konstatere, at også rotter kan udgøre en trussel for ederfugle,

På holme i både Roskilde Fjord, Isefjord og på Hov Røn i Kattegat mellem Samsø og Jylland er der de

DYKANDEN OG DYNERNE

Dun fra ederfuglens rede har ry for at være det letteste, varmeste og mest isolerende fyld til dyner og puder, man kan tænke sig. Og så klumper dunene ikke.

I Nordnorge og i Island er der ældgamle traditioner for at samle dun. Også i Danmark var Ertholmene nordøst for Bornholm tidligere hjemsted for indsamling af rededun fra de forladte reder, og det var kommandanten på øgruppen, der havde dunsamling som sit privilegium.

I dag er det i EU forbudt at indsamle dun fra aktive ederfugle-reder, og forbudt at handle med dun fra ederfugle.

senere år set rigtig mange rotter, som potentielt kan påvirke de ynglende ederfugle.

Fem måneders vinterferie forude

De næste måneder vil rundt regnet en halv million ederfugle opholde sig i de indre danske farvande og i Vadehavet.

De største flokke vil dykke efter skalddyr, søstjerner og krebsdyr i farvandet omkring Læsø, kystnært i Aalborg Bugt, i det sydvestlige Kattegat, Lillebælt, Det Sydfynske Øhav, Storebælt og Smålandsfarvandet.

Næste år i april vil trækket på ny gå mod nord og nordøst. Da vil flokkene have Gedser om bagbord.

Og vores hjemlige ederfugle vil indlede en ny ynglesæson, hvor de godt camouflerede hunner vil ligge fladt på rede, mens de prangende voksne hanner vil opholde sig udenfor hjemmet og prale med deres smukke fjerdragter, mens de udstøder brummende, gurglende og kvidrende lyde, der ikke fortjener at blive stavet. De skal høres, for når de lyder, er der for alvor forår i den danske kystnatur.

UDEN BLOMSTER, INGEN FUGLE

Som dreng har han både plyndret gråspurveheder og stjålet ugleæg. Siden blev fuglene hans store interesse, og med sine TV-udsendelser og haveartikler har Søren Ryge i en menneskealder præget dansk haveæstetik i retningen af det, der i dag med et fint ord kaldes biodiversitet.

TEKST OG FOTO AF KARINA DEMUTH

Dus med himlens fugle: Sværger du til Swarovski, Leica eller farmors gamle teaterkikkert? Hvad er din største oplevelse som fuglekigger? Og har du et fugletip, som du vil dele? I de kommende numre af Fugle & Natur tager vi rundt i landet og møder nogle af de mange personligheder, der sammen tegner DOF.

Den gulkalkede gård ligger for enden af et grusspor langt ude på landet, og den store have med højt græs, birkelund og fuglesang fra oven, er præcis så skøn, som man kender den fra TV og fra Søren Ryges tusindvis af fine haveartikler.

”Jeg har to store interesser i livet. Haven og fuglene,” fortæller han, mens han viser rundt på sit sted, der kunne være et godt bud på fuglenes Paradisets Have.

”Haven ved jeg meget om, og fugle ved jeg en del om,” fortsætter han. ”Al viden begynder med at give tingene et navn, og i barneårene lærte min far mig stort set navnene på alle Danmarks vilde blomster. Men fugle lærte jeg ikke en skid om, kun at der var fem storkereder i landsbyen, og det var man meget stolte af. Ja, og så gråspurvvene, de byggede jo deres reder i stråtagene. Det brød naboen sig ikke om, så han lokkede os børn til at plyndre deres reder. Op på stigen, ind med hånden og så kyle æggene i jorden, så de gik i stykker. En dag stod jeg med en håndfuld nøgne unger. Dem kunne jeg ikke lide at smide ned, så de kom tilbage i reden”.

Hvornår begyndte du at kikke på fugle? Som 6-7-årig lagde jeg mærke til tre stærekasser i et elmetræ. Det var så fint. Så jeg spurgte min far, om jeg også måtte lave en stærekasse. Det måtte jeg, og da vi havde malet den rød og hængt den op, kom der en stær flyvende og hoppede ind. Jeg blev så glad. Der var jo tusindvis af stær i landsbyen, men denne stær og dens mage, de var sgu mine. Senere blev det en sport at finde reder, og så er vi et skridt oppe af stigen til at vide noget om fugle.

Dengang var der langt flere fugle end nu, og jeg gik ofte ture og holdt øje med, om de fløj med en orm i næbbet.

Så ved man jo, at der er unger. En lærkerede var min mindste kunst. Det var bare at sætte sig i grøften og holde øje med, hvor de gik ned. En dag fulgte jeg en lille brun fugl ind i et skur og fandt på en loftbjælke en rede med de smukkeste himmelblå æg. Så begyndte jeg at samle æg, dog altid kun ét fra hver rede.

I samlingen manglede jeg et krageæg, så da jeg spottede en rede i et højt grantræ, måtte jeg op og klatre. I stedet for en krage, var det en stor ugle, der fløj ud i hovedet på mig, og det var lidt af en forskrækkelse. Nå, men et ugleæg var også godt, så jeg snupede hurtigt et, puttede det i munden og skyndte mig ned. Så hører jeg inde fra ægget en lille lyd: Pip pip! Og flovt måtte jeg afsted igen og lægge ægget tilbage. Det blev enden på min tid som æggetyv, og da jeg som femtenårig kom ud at tjene, røg samlingen ud. Det har jeg fortrudt lige siden.

Hvem er din fuglementor? Min søn Jens blev i sin gymnasietid mere end almindeligt interesseret i fugle, bare han hørte et pip, vidste han, hvad det var. Senere blev han fugleobservatør på Tipperne, og som 20-22 år var han fuldblods ornitolog. Gruppen fra Tipperne blev som hans egen familie. Skidesøde og rare mennesker med indadvendte blikke og så dygtige, at de kunne bestemme en hvepsevåge fra en prik på himlen. De fleste blev aldrig gift, for de havde kun fugle i hovedet, og nogle af dem er stadig hans bedste venner. Så min fuglementor, det er min søn. Vi taler sammen næsten hver dag, altid om fugle, og jeg kan høre på hans stemme, når han har fået en ny art.

Bedste fugleoplevelse? En fin og flot ting at se, er Sort Sol ved diget i Rudbøl.

Stærerne har om dagen opholdt sig ude i marsken, hvor der er får, kvæg og masser af orm. Når det bliver mørkt,

skal de i sikkerhed for mår, ræv og mink, og træer er der ikke mange af i marsken. Til gengæld er der en sø med flere meter høje tagrør med plads til ti fugle på hvert rør, og her søger stærerne hen for at overnatte.

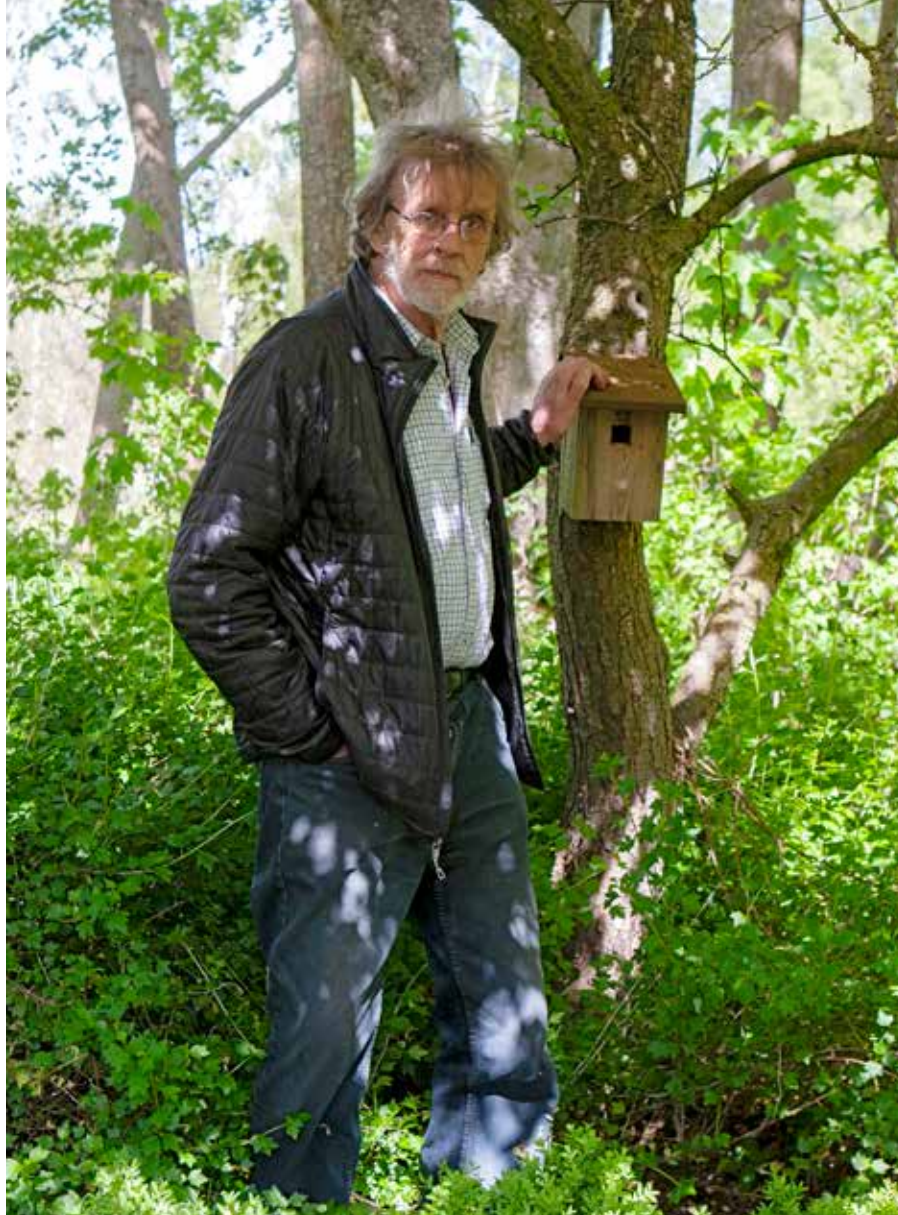
Først 500, så 1000, så 2000 og så vælter det frem fra alle sider. I løbet af kort tid samler de sig i større og større flokke, flyver helt tæt og vender alle på én gang. Hvis der kommer en rovfugl, går de i panik, og flokken giver sig til at bølge på himlen som et nordlys i de vildeste mønstre. Så, ved solnedgang, går de alle ned på én gang.

For 30 år siden var jeg en af de første, der viste Sort Sol på fjernsynet, og dér blev begrebet nærmest opfundet.

Værste fugleskuffelse? Jeg blev ked af det, da jeg fandt en isfugl død foran vores lille gæstehus i haven. Vi havde set og hørt den mange gange nede i bækken, og her lå den nu med brækket hals efter at være fløjet ind i ruden. I dag står den flot udstoppet i stuen sammen med en musvåge og en kultegning af en havørn, der slår ned på en ederfugl. En tegning, som mine børn var meget bange for, da de var små.

Bedste fugletip? Man kan ikke få en fugl til at bygge rede eller yngle på kommando. Men man kan altid få fugle helt tæt på ved at fodre. Det hjælper også med en fuglekasse. Og så nytter det ikke noget med en pæn have, som man støvsuger hver lørdag. Der skal være noget variation. Bellis i græsplænen, et gammelt egetræ. For uden planter, ingen insekter, og uden insekter ingen fugle.

Tidligere, da jeg holdt får, havde jeg hvert år 100 stærepar i mine kasser. Det var så nemt for dem at leve hos mig. Fårene bed græsset ned, så fuglene kunne fiske deres orm, og bagefter var det bare at vælge en kasse

Det glæder mig så dybt hvert år, når den første viol springer ud, og når svalerne ankommer og flyver direkte ind i laden.

Hvad kan du godt lide ved fuglen som væsen? Udover børn og kærlighed, så er fuglen noget af det vigtigste i mit liv. Jo mere man ved om dem, jo mere fantastiske er de. Og nogle flyver til Sydafrika om vinteren!

Yndlingsfugl? Min yndlingsfugl er rødhals, som jeg kalder en Robin. Den er meget smuk og kan blive næsten tam. En dag, hvor døren stod åben, fløj den ind i huset, vippede med benet, sked en klat og gav sig roligt til at pikke krummer på køkkenbordet.

Hvad er du god til? Jeg er rimelig god til at kende de fleste arter og efterhånden også et godt til hannernes territoriesang.

Hvad er du dårlig til? Mindre god er jeg til den store variation af kald. Altså alle de andre lyd- og end sang, som fuglene bruger, når de kommunikerer med hinanden. ●

► og slå sig ned. I dag er fårene væk, og græsset vokser højt. De ti stærepar, der er tilbage, henter deres føde hos naboen, der har køer på græs.

Bedste fuglebog? Martin A. Hansens bog 'Løgneren' er sneppebogen over alle. Hold kæft, hvor ved han meget om fugle. Der findes ikke nogen smukkere beskrivelse af foråret, når det rammer Sandø og den midaldrende lærer Johannes, der plages af uforløst kærlighed til Annemari, en tidligere elev med sorte øjenvipper og mosgrøn bluse.

Kikkert? De første 30 år brugte jeg min gamle Zeiss, som er en af de dyreste, fineste og tungeste kikkert, der findes. Men nu har min søn Jens givet mig en Terra ED. Den vejer det halve, og er altid med på min aftentur. Jeg har dog ikke helt samme tætte forhold til min kikkert, som de rigtige fuglenørder har, og kan

sagtens bevæge mig rundt i verden uden.

Kamera? Jeg har fotograferet hele mit liv og har tilbragt mange timer i mørkekammeret. I dag bruger jeg bare mit gamle Nikon digitalkamera, hvis jeg over for Jens skal dokumentere en fugl, som jeg har set.

Hvad kan du godt lide ved at opholde dig i naturen? Det at kunne træde ud i mit paradys, hvor jeg har boet i 40 år, betyder alt. Jeg har alle naturtyper rundt om gården. Så min nærmeste verden er det, man med et fint ord kalder biodiversitet. Jeg er ude hver dag. Så går jeg med min kaffe og pibe og registrerer to ting: Hver eneste blomst, der er sprunget ud og alle dagens fugle. De er med mig hele tiden. Jeg hører ikke bare en lyd, men en rødhals, en havesanger osv.

SØREN RYGE PETERSEN, erår, tv-vært, journalist, forfatter, Ridder af Dannebrog, modtager Modersmåls-prisen mm. Uddannet cand.phil. i dansk sprog og litteratur. Far til Jens, Signe og Malthe. Bor på Djursland, på 20. år sammen med billedkunstlærer Cathrine Becher. Medlem af DOF siden 1970'erne

Opdag Verden

OVER
80
DESTINA-
TIONER

Madagaskar rundrejse

Unik natur og dyreliv på Afrikas største ø

- Opdag et væld af endemiske planter, dyr og fugle
- Udforsk Isola-nationalparkens halvørkner og oaser
- Oplev Aye-aye - verdens største nataktive primat
- Divers natur: Fra regnskov over bjergmassiver til torneskove

**16 dage · halvpension · max 15 deltagere · fra 36.990 kr.
29. marts · 21. april · 6. juli · 12. sept m.fl**

Fugle- og naturrejse i Indien

Nordøstindiens dyrerige nationalparker

- Nyd biodiversiteten i Himalayas forbjerge
- Kig efter næsehorn og tigre i Kaziranga National park
- Oplev det rige fugleliv i Nameri National Park
- Indiens eneste primat i Hoollongapar Gibbon Sanctuary

**14 dage · helpension · max 16 delt · fra 29.990 kr.
2. til 15. marts · 16. til 29. november**

Costa Rica med Monteverde

Fuglenes paradys i Mellemmamerika

- Sejltur i Tortuguero Nationalpark med det fantastiske dyreliv
- Den majestætiske Arenal-vulkan og udsigten langs Arenal-søen
- Tæt på naturen fra hængebroer i Monteverdes tågeskov
- Se Irazú-vulkanen med dens kæmpe krater

**15 dage · halvpension · max 20 deltagere · fra 35.990 kr.
11. januar · 1. februar · 15. februar · 8. marts m.fl**

Brasilien med Pantanal og Iguazu

Opdag Brasiliens vilde natur

- Opdag de sjældne, gyldne løveaber i Brasiliens regnskov
- Mærk vanddampen fra de mægtige Iguazu-vandfald
- Tre hele dage i verdens største, tropiske vådområde Pantanal
- Vandr i den smukke Serra dos Orgaos Nationalpark

**14 dage · halvpension · max 20 deltagere · fra 49.990 kr.
8. til 21. juni · 19 august til 1. september**

Mindre grupper · Danske rejseledere
86 22 71 81 · www.viktorsfarmor.dk

★ Trustpilot

Fremragende | 4,7 ud af 5

Viktors Farmor
WORLDWIDE EXPEDITIONS

SIDEN SIDST DANMARK

AF JAN SKRIVER

Gåsejagt en tidlig morgen. Foto: Jan Skriver.

Jagt gør vandfugle i Danmark sky

Danske andefugle og gæs flygter på 10-12 gange så lange afstande, som de gør i lande med ingen eller kun lidt jagt på vandfugle.

“Jo, mere der bliver skudt på en fuglearart, desto mere sky bliver den. Det betyder, at fuglene skræmmes bort fra store områder og forhindres i at søge føde og hvile på trækket”, konkluderer Hans Meltofte, seniorrådgiver på Aarhus Universitet i en artikel i DOF’s tidsskrift DOFT.

Ved hjælp af måleudstyr har forskerne præcist kunnet fastslå afstanden mellem mennesker og flygtende fugle.

De korteste flugtafstande er målt i Indien, Australien og Afrika, hvor selv store fuglearter lader mennesker komme ind på 10-100 meters afstand, inden de flytter sig.

Verdens længste flugtafstand blandt vandfugle er målt i Danmark, Tyskland, Norge, De Baltiske Lande, Grønland, Storbritannien, Frankrig og Italien, hvor der er tradition for jagt på vandfugle. I disse lande flygter vandfugle på afstande op til 700 meter fra mennesker.

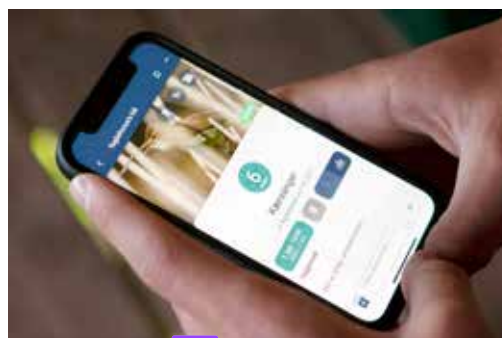
Dette forhold bør i langt højere grad tænkes ind i jagtlovgivningen, mener DOF’s formand Egon Østergaard.

Bingo til Fuglebingo

Givskud Zoo Naturfond har hædret ornitologerne Daniel Palm Eskildsen og Jonas Krogsbøll Nielsen med et studierejselegat på 50.000 kr, fordi de to fuglevenner har udviklet app’en Fuglebingo.

“Fuglebingo rammer bredt og falder helt i tråd med Givskud Zoo’s mål om at skabe interesse for natur og artsrigdigheden”, siger Morten Hechmann Andersen, der er formidlingschef i Givskud Zoo.

I dag har rundt regnet 10.000 danskere downloadet Fuglebingo.

Ny optur efter nedtur for verdens hurtigste fugl

Da fugleinfluenzaen i 2023 var på sit højeste i Nordeuropa, blev den danske bestand af vandrefalk halveret til kun otte ynglepar. Nu har epidemien sluppet sit tag, og 2025 har budt på ny fremgang for dén rovfugl, der i styrtdyk kan nå hastigheder omkring 385 kilometer i timen.

"I år har vi registreret 19 danske lokaliteter med vandrefalkpar. Flere steder har fuglene været for unge til at yngle, men mindst 12 par har fået flere end 30 unger på vingerne, siger ornitolog og falkeekspert Niels Peter Andreasen, der på vegne af DOF samler data om Danmarks vandrefalke.

Falkeeksperten mener, at vandrefalkene har udviklet anti-virus, så de stærkeste kan overleve en fugleinfluenza. Han spår, at en pulje af unge vandrefalke i de kommende år vil få Danmarks ynglebestand op på 15-25 par. Arten var i knap 30 år fraværende som ynglefugl i Danmark, før et par i 2001 genindvandrede på Møns Klint.

Nej tak til minkavl

DOF BirdLife glæder sig over, at EU har sat den nordamerikanske mink på listen over invasive arter, der skal udryddes fra Europas natur. Al minkavl bliver fra 2027 forbudt i EU. Den danske regering vil dog ansøge EU om en særordning, så minkproduktionen kan fortsætte i Danmark som eneste land i Europa. Det er bagstræberisk og naturfjendsk, mener DOF BirdLife, der slår fast, at fritslupne mink er en trussel mod vilde fuglebestande og biodiversiteten.

I efteråret 2020 blev godt 15 millioner mink aflivet på cirka 1.400 danske minkfarme, fordi der var risiko for eksplosiv spredning af COVID-19-smitte og mutationer, der kunne true folkesundheden på globalt plan.

Industriproduktionen af mink, som blev fodret med industrifisk, medførte tidligere en kraftig forurening på grund af ammoniakfordampning. Og undslupne mink har gennem årene forurenset vores fauna og gjort skade på ynglefugle i kystnaturen, ådalene og langs søer.

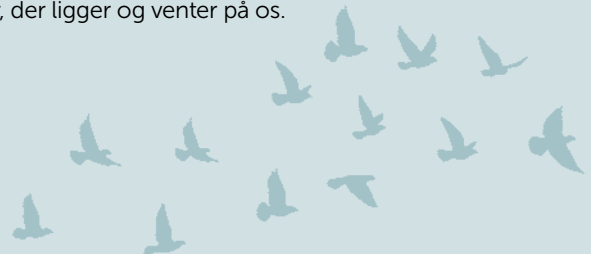
Ifølge Vildtudbyttestatistikken nedlagde danske jægere årligt 2.000 - 5.000 mink i den danske natur i årene før nedlukningen. I jagtsæsonen 2023/2024 var jagtudbyttet af undslupne mink faldet til under 600 dyr.

Virksomhedsudvalget søger frivillig arbejdskraft

DOF's nyeste udvalg Virksomhedsudvalget (Virku) har i dag seks medlemmer med DOF's næstformand Peter Bonne Eriksen som forperson. Vi har kontakt til en række virksomheder og er i gang med at sondere flere muligheder, men mangler resurser.

Har du lyst til at være med og erfaring fra det private erhvervsliv, er du meget velkommen til at kontakte Peter på peterbonneeriksen@hotmail.com. Ideer til samarbejdsformer, markedsføringskendskab, kontakter til konkrete virksomheder er blandt de egenskaber, som vi efterlyser.

Vi vil gerne invitere interesserede til et møde i Fuglenes Hus for en første runde om udvalgets virke og de opgaver, der ligger og venter på os.

REJSE MOD MERE NATUR

Det danske landskab står over for omfattende forandringer med mindre landbrug og mere natur. Efter århundreders dræning, inddigning og anden naturødelæggelse er der nu endelig noget, der går den rigtige vej for naturen.

AF EGON ØSTERGAARD, FORMAND FOR DOF

Kreaturer på Bygholm, Vejlerne. Foto: Niels Dahlin Lisborg.

DOF arbejder for mere og bedre natur, men det er et langt, sejt træk. I 1980'erne kom begrebet naturgenopretning på den politiske dagsorden, og DOF var dengang stærkt involveret i at få genskabt de gode fuglelokaliteter.

Da Skjern Å blev lige

Da jeg var dreng i Skjern i 1960'erne, gav staten omfattende tilskud til med åbne øjne at ødelægge den helt unikke natur omkring udløbet af Danmarks vandrigeste å, Skjern Å, der i århundreder også havde haft stor betydning for en lang række fuglearter. Tredækkeren ynglede her for sidste gang i 1902, og jeg husker, at den hvide stork forsvandt i 1974, da min fugleinteresse stadig var spæd. Dræning, tørlægning og udretning af åens nederste 20 km gav i nogle år gode vilkår for kornavl på de tørveholdige jorde, men det var en stakket frist, og det vidste fagfolk og politikere godt.

Jeg husker fascinationen hos mine onkler, når vi besøgte de store entreprenørmaskiner, der ødelagde naturen og skabte frugtbar land. I dag kan man ved en af de tilbageværende og stadigt fungerende pumpestationer se en mindsten for de driftige mænd, der skabte kornmarker, men ødelagde naturen og smadrede Ringkøbing Fjord. Den blev voldsomt forurenset af jernforbindelser i form af okker, der kvalte livet i vandet og næsten udryddede laksen.

Da driftigheden gik for vidt

Opdyrkningen var teknisk en stor bedrift, og lokale landmænd nød godt af store udbytter i nogle år, men

efter et par årtier stod det klart, at det var en samfundsmæssig fadæse.

Den daværende miljøminister Christian Christensen, fra Kristeligt Folkeparti og bosiddende i Ringkøbing, blev landskendt for kort efter sin tiltræden i 1982 at sige det meget præcist: *Fuglene er væk, fiskene er væk, og nu gør de indhug i selve naturen.*

Det var en stærk udtalelse fra en ellers sindig vestjysk minister, og i årene herefter begyndte man at diskutere begrebet *marginaljord*. Marker der aldrig burde have været opdyrket, og som var urentable at dyrke. Langsomt måtte man langt

Kronhjort i rørskov, Vejlerne. Foto: Niels Dahlin Lisborg.

ind i landbrugskredse erkende, at man var gået for vidt med ploven og omfattende dræninger, dvs. sænkning af grundvandet i store områder for at gøre dem egnede til landbrug.

Naturgenopretning i nye politiske vinde

Langsomt begyndte vi at tro på, at de politiske vinde kunne vendes til gavn for naturen. At natur kunne genskabes eller *genoprettes*. Ja, man begyndte sågar at tale om at naturgenoprette Skjern Å-dalen, der ellers havde været et politisk prestigeprojekt 20 år tidligere.

Indtil 1989 var naturgenopretning af vådområder samt støtte til skovrejsning stort set ukendt, dog med en væsentlig undtagelse i form af Vestskoven ved Albertslund.

En række tilfælde af såkaldte bundvendinger i søer og havområder viste vandmiljøets ringe tilstand allerede dengang, og der opstod politisk konsensus om en indsats for at øge arealet med natur og skov i Danmark. Derfor vedtog Folketinget i 1989 Naturforvaltningsloven. Det var et ven-

depunkt, og herefter gik det den rigtige vej, fordi der fulgte mange millioner med.

Fuglenes ret til Skjern Å

Det absolut største projekt, der blev planlagt og igangsat, var Skjern Å-projektet i Vestjylland. Den daværende miljøminister Svend Auken nedsatte *Det Rådgivende Udvalg for Skjern Å Projektet*, og jeg sad med her og rådgav om udformning og offentlig-hedens brug af området. Projektet, der var Nordeuropas største naturgenopretning på det tidspunkt, kostede over 250 mio. kr., men fuglene kvitterede omgående i det 22 km² nye, statslige naturområde, hvor 1. etape blev indviet i 2000, og hele projektet var færdigt et par år senere.

Siden da har området udviklet sig til en førsteklasses fuglelokalitet med gode muligheder for at komme tæt på fuglene. Den lokale skepsis er fuldstændig forsvundet, og projektet har siden været et flagskib for naturgenopretning. En ny æra var begyndt.

Med Naturforvaltningsloven var vejen

banet for endnu flere statslige projekter, hvor natur blev genskabt, så godt som man nu kunne. Indsætterne skulle tjene flere formål. 40 % af pengene skulle gå til naturgenopretning, 40 % til skovrejsning og 20 % til projekter for friluftslivet, og i løbet af få år fik vi travlt med at påvirke processerne rundt omkring, så fuglene fik de bedste vilkår, og der kunne blive gode muligheder for at opleve de mange nye statslige fugle- og naturområder.

Naturgenopretning som succeshistorie

I 1999 kunne den daværende Skov- og Naturstyrelse gøre status over indsætterne med publikationen *Naturforvaltning gennem ti år – 1989-1998*. En milepæl af de store. Ti års statslig indsats havde sat sig markante spor, og vejen var banet for flere projekter både for staten og for private aktører.

Man havde opkøbt og disponeret eller genskabt næsten 100 km² natur og plantet 64 km² skov for næsten 1,4 mia. kr., inkl. tilskud fra EU.

Nordlys ved Bygholm Mølle. Foto: Niels Dahlin Lisborg

Naturgenopretningen havde rettet sig mod mange forskellige naturtyper, og glæden var stor rundt om i landet hos DOF's lokale folk, for endelig blev nogle drømme til virkelighed, og fuglene vendte tilbage.

En række områder genopstod i de år takket være den statslige indsats og besluttet af skiftende regeringer. Vi begyndte at valfarte til de nye områder, og flere steder blev der nedsat lokale fora, der skulle rådgive om driften og forvaltningen. Geddal Strandenge (1,5 km²) ved den vestlige Limfjord stod klar i 1992, Spøttrup Sø (1,1 km²) i Salling blev genskabt i 1994, Vest Stadil Fjord (6,8 km²) i Vestjylland blev indviet i 1999 og Bølling Sø og området omkring (8,4 km²) i Midtjylland var genoprettet i 2005.

Meget mere i vente

Med den politiske aftale om Den Grønne Trepert fra november 2024 og Novo Nordisk Fondens 10 mia. kr. til at understøtte den proces vil naturgenopretning fortsætte i et endnu højere gear. Novo Nordisk Fonden vil

sideløbende med de projekter, som de i boksene omtalte fonde gennemfører, *accelerere etableringen af flere større sammenhængende naturarealer og skovrejsning.*

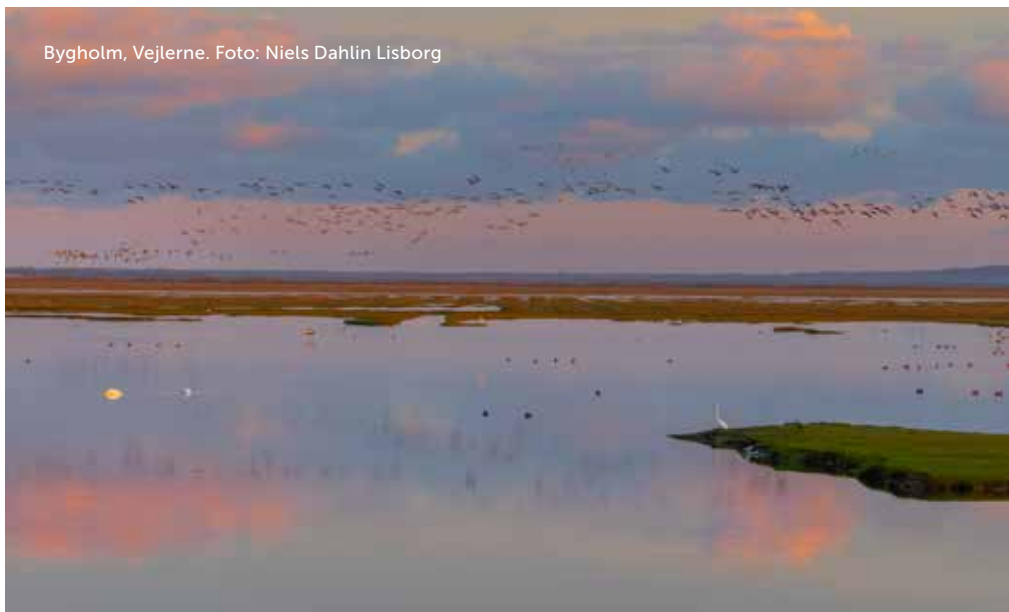
Når de Lokale Grønne Treparter med kommunerne for bordenden ved udgangen af året afleverer deres planer om at ophøre med landbrugsdrift på hver tiende mark, kan vi i de kommende år se frem til en række nye store naturområder, hvor fuglene vil få

væsentligt forbedrede levevilkår.

Vores rejse mod flere naturgenoprettede områder fortsætter, men tempoet er nu sat kraftigt op efter vedtagelsen af EU's forordning om naturgenopretning, som Danmark nu har sat kurs efter.

Som ung vinkede jeg farvel til ynglende hvid stork og hedeheg i Skjern-Ådalen, men måske vi inden længe ses der igen sammen med tredækkere på deres gamle spillepladser!

Bygholm, Vejlerne. Foto: Niels Dahlin Lisborg

NATURFONDE OPKØBER JORD

Parallelt med statens indsats for naturgenopretning har flere naturfonde set dagens lys, og også de har i høj grad sat sig for at genoprette natur på deres ejendomme.

Fugleværnsfonden

<https://fuglevaernsfonden.dk> blev stiftet af DOF i 1966, og siden 2006 har den været en selvstændig, almennyttig erhvervsdrivende fond, som i dag ejer eller forvalter 13 km² naturgenoprettede naturarealer fordelt på 26 reservater. De tre største reservater Saksfjed-Hyllekrog på Lolland, Nyord Enge ved Møn og Tryggelev, Salme og Nørreballe Nor på Langeland er hver på cirka 2 km².

Aage V. Jensen Naturfond

<https://www.avjf.dk/>. Aage V. Jensens Fonde blev stiftet af tømrermester Aage V. Jensen, der var optaget af den frie natur og dens vilde dyr og fugle. Derfor skulle fondene arbejde for *Naturens bevarelse og de vilde dyrs beskyttelse*. I 2006 stiftedes Aage V. Jensen Naturfond formelt af Aage V. Jensen Charity Foundation, Liechtenstein.

Allerede tidligere havde man dog erhvervet en lang række betydningsfulde naturområder og påbegyndt omfattende naturgenopretning.

I dag ejer og forvalter fonden 31 naturområder, der tilsammen dækker 193 km² og er fordelt på 23 lokaliteter. Af disse er syv på over 5 km². Det er

Vejlerne 55 km² i Nordjylland, Lille Vildmose 52 km² i Nordjylland, Filsø 23 km² i Vestjylland, Hulsig/Råbjerg Hede og Råbjerg Mose og Pælens Mile (i alt 12 km²) i Nordjylland, Søholt Storskov 11 km² på Lolland, Vilsted Sø 9 km² i Nordjylland og Gyldensteen Strand 6 km² på Fyn. Og til forskel fra mange af statens naturgenoprettede områder drives der ikke jagt på fugle på fondens arealer.

Naturgenopretning har været en gennemgående indsats på alle fondens arealer, og resultaterne har været imponerende. Natur i særklasse er blevet genskabt, og alle naturinteresserede danskere har uden tvivl været forbi mange af de nye naturområder.

Der er nedsat naturråd ved de største områder, og DOF bidrager her med gode input til, hvordan forvaltningen i endnu højere grad kan optimeres.

Den Danske Naturfond

<https://naturfonden.dk> er stiftet i januar 2015 efter Folketingets vedtagelse af loven om Den Danske Naturfond i december 2014. Det skete på baggrund af vedtægter fastlagt af fondens tre stiftere: Den danske stat, Villum Fonden og Aage V. Jensen Naturfond, der

tilsammen også bidrog med en startkapital på 875 mio. kr.

Naturfonden arbejder for at forbedre naturtilstanden, vandmiljøet og klimaet. Herudover er det et selvstændigt formål at styrke den folkelige opbakning til arbejdet med naturgenopretning og -beskyttelse.

Fra 2016 har fonden opkøbt natur for i gennemsnit 65 mio. kr. om året, og man ejer i dag 42 km² natur, hvor naturgenopretning er en central del af forvaltningen. Af særlig interesse for fuglene er bl.a. Margrethe Kog Nord 2,3 km² og Mandø 2,2 km², begge i Sønderjylland.

Fonden har et rådgivende udvalg, hvor også DOF er repræsenteret.

Andre fonde og private naturområder

Ud over disse landsdækkende naturfonde, der ejer, naturgenopretter og forvalter natur, har flere andre fonde, fx 15. Juni Fonden, virksomheder og privatpersoner også fået et øget fokus på og støttet naturgenopretning. Hempelfonden opkøbte således i 2023 et 8 km² stort inddæmmede område på Lolland og forvalter det fremover som Saksfjed Vildmark. Vildmarken er en *vidensportal og et netværk for naturgenopretning med rewilding som metode, og målet er at inspirere til at sætte naturgenopretning på dagsordenen – både nationalt og internationalt*. Desuden blev Klelund Dyrehave på 14 km² i Midtjylland etableret af Sofie Kirk Kristiansen i 2010 med et *håb om at kunne føje endnu flere hektar til ejendommen Klelund som naturgenopretnings- og naturbevarelsesprojekt hen over de kommende år*.

Havnaturfonden. De private fonde er begrænsede til landarealer. Havet har mindst lige så stort et behov for naturgenopretning, så her venter vi spændt på, hvad regering og folketing beslutter med den kommende Havnaturfond. Frem mod 2030 skal der bruges min. 500 mio. kr. til naturgenopretning i havet og data- og vidensindsamling, og det er dermed danmarkshistoriens største genopretningsindsats til havs.

Den gensnoede Skjern Å med Hestholm Sø i baggrunden. Foto: Egon Østergaard

GIV EN GAVE, DER GØR EN FORSKEL

Dansk
Ornitologisk
Forening
BirdLife
DANMARK

Overrask en du holder af med et gavemedlemskab hos DOF BirdLife. Gaven glæder både modtageren og støtter fuglene og naturen.

BESTIL
dit gavemedlemskab
på dof.dk/julegave

Med et gavemedlemskab får man:

- En velkomstpakke med inspiration og viden om fugle
- Adgang til gratis fugleture i hele Danmark
- Magasinet Fugle & Natur 4 gange om året
- Op til 20% rabat i Naturbutikken

DOF'S HÆDERSPRIS 2025:

FASANÆDER OG FUGLEMAND TIL VINGESPIDSERNE

Hans Christophersen er DOF BirdLifes artskoordinatør for kongeørn. Som 11-årig meldte han sig ind i DOF. Som 71-årig kan han i sin Zeiss-kikkert se tilbage på et liv med fuglefolk og fugleliv som ledetråde.

Hvad har årets modtager af DOF BirdLife's hæderspris til fælles med kongeørnen? Flere ting faktisk:

- Han har et solidt overblik i kraft af sine 192 centimeter, hans ornitologiske vingefang er imponerende og så fortærer han fasaner med velbehag.

- Han spiser fasaner. "Det er lidt af et dilemma med de fasaner, må jeg indrømme. I foreningen Fasanæderne mødes vi otte mand en weekend hvert forår i Skagen og hvert efterår på Agger Tange for at fortære fasaner, mens vi tænker på det groteske i, at der årligt udsættes op imod to millioner fasaner som skydefugle i den danske natur. Dilemmaet ligger i den kendsgerning, at de fleste af parrene i den danske bestand af kongeørne primært lever af at jage de fasaner, der var tiltænkt jægere,

Kongeørn letter efter at have ædt.

Foto: Jan Skriver

Foto: XXXXXXXXXXXXXXXX

Hans Christophersen i kongeørnenes skov.

så med tanke på ørnene burde vi måske ikke være så kritiske overfor udsætning og faunaforurening", griner Hans Christophersen, mens vi er på besøg i en af ørnenes skove i Østhimmerland.

Kyndig i kongeørn på fuld tid

Han har fulgt kongeørnen i Danmark siden den spæde begyndelse i 1998, da et par forsøgte at yngle i Lille Vildmose.

Uden held det første år, men så fik ynglesuccesen luft under de brede vinger, og resten er historie, som man siger.

"I perioder har opgaverne i Projekt Ørn med kongeørnen næsten karakter af et fuldtidsarbejde, fordi der er stor medieinteresse for ørnene, og fordi jeg i samarbejde med Jan Tøttrup Nielsen skriver artikler, holder foredrag og deltager i nordisk og globalt samarbejde

om ørnene. I 2026 planlægger vi at holde et symposium om kongeørnen, ligesom vi gjorde i 2018. Det skal holdes på kongeørnens danske hjemmehane i Lille Vildmose", siger Hans Christophersen.

Ydmyg tovholder og igangsætter

Er der noget, der kendetegner Hans Christophersen, så er det hans evne

til at organisere og tage lederskab i en venlig atmosfære, der favner alle fra den hærdede feltornitolog med læderhud til den blege begynder, der spørger til forskellen på silkehejre og sølvhejre.

Fuglefolk omkring ham siger for eksempel: "Alle de steder han virker, præsterer han på højt niveau, og opgaverne bliver altid løst til tiden. Han er ►

Foto: Jan Skriver

en fremragende organisator og en solid tovholder, der hver gang tager fat i den lange ende, hvad enten han tilrettelægger publikationen 'Nordjyllands Fugle' eller arbejder med på 'Fugleåret', der begge er feltornitologiske flagskibe gennem årtier.

Og når han læser disse linjer, vil han med garanti synes, at det er alt for meget med de mange fine ord, for ydmyghed og beskedenhed hører med til karakteristikkene af årets modtager af DOF's hæderspris.

Med kurs mod nye horisonter

Lysten til at se på fugle i selskab med ligesindede har været en ledetråd siden de helt unge år, hvor han deltog i DOF's påskelejre på Djursland nær fødebyen Grenå.

Som pioner var han med til at stille skarpt på fugletrækket ved Fornæs og Gjerrild, før han udvidede sin danske horisont, og som ganske ung begyndte at arrangere efterårslejre i Thy med havtræk ud for Klitmøller og forårslejre i Skagen, hvor rovfuglene kom i fokus.

Fra 1979 arrangerede han DOF-ture til Falsterbos efterårstræk, og om vinteren blev kursen sat mod Skåne. Det var dengang, man skulle rejse til Sverige, hvis man som dansker ville se en ørn.

På rejse mod alverdens fugle

Senere åbnede verden sig på vid gab, og i dag har Hans Christophersen besøgt et halvt hundrede lande for at se på fugle. Som regel i selskab med en fast gruppe af fuglefæller.

"Jeg ved faktisk ikke præcist, hvor mange lande jeg har besøgt. Ej heller er jeg klar over, hvor mange fuglearter, jeg har set i verden og i Danmark. Jeg registrerer, noterer og rapporterer, men det er ikke vigtigt for mig at stå på en liste over ornitologer, der har set så og så mange arter", siger Hans Christophersen, der nåede at opleve

nogle af de sidste snetræner i fuglereservatet Bharatpur i Indien, inden de sjældne træner forlod området omkring årtusindeskiftet.

Stress kureret med fuglemedicin

Hans Christophersen er uddannet lærer, og i mange år var han tillidsrepræsentant i sin fagforening Danmarks Lærerforening (DLF). I 2007 blev han alvorligt ramt af stress og blev sygemeldt. Der var tale om stress i ordets oprindelige betydning, ikke kun en kort periode med travlhed.

"Jeg var lukket ned i mere end et år, hvor jeg ikke kunne ret meget, men min familie, mine fuglevenner og ikke mindst fuglene blev min redning. Langsomt kom jeg op af det sorte hul. Naturen og fuglene var afstressende medicin, og det blev en oplevelse for mig fortsat at kunne bidrage med noget væsentligt. Fugleinteressen blev på en måde mit nye arbejde", fortæller Hans Christophersen, der bor med sin kone Birte gennem 43 år i Skørping i hjertet af Rold Skov.

Fugleflugt og håb for fremtiden

Skagen er en stor del af Hans Christophersens feltornitologiske

liv. Han er næstformand i Skagen Fuglestation, og det glæder 'den gamle', at de unge på stationen giver håb for fremtiden og fuglesagen.

"Stemningen på Skagen Fuglestation minder mig lidt om de gode gamle dage, hvor mange unge deltog i DOF's påskelejre landet over, og de fleste holdt ved fugleinteressen livet igennem. Det gør godt at se de unge, engagerede fugleinteresserede fra hele verden på fuglestationen", siger Hans Christophersen, der jævnligt opholder sig på stationen for at fornemme entusiasmen, glæden og fuglene på nærmeste hold.

Og måske kan han og Fasanæderne slå til ved at finde en sjældenhed næste forår, når de på ny besøger Skagen for at sætte et par fasaner til livs.

Da Fasanæderne i oktober 2022 holdt træf på Agger Tange fandt de en Gul Sanger, da de havde tygget af munden og skulle have en mundfuld frisk luft. Det var første gang, at denne nordamerikanske art var truffet i Danmark.

Og ja. Hans Christophersen insisterer på, at Gul Sanger, og fuglenavne i det hele taget, skrives med stort, så man ikke er i tvivl om, at der er tale om navnet på en fugleart, og ikke bare en sanger, der er gul. ●

Foto: Xxxxxxxxxxx

DOF BIRDLIFE MERGANSER

SÆTPRIS:
KR. 6.249,-

DOF UNG har haft *DOF BirdLife-teleskopet Merganser 16-48x65* en tur med på Mandø, hvor de har testet det og lavet en anmeldelse. Den fulde version kan læses i Naturbutikkens katalog.

"Mandø er ét af de steder, hvor det føles som om, tiden står lidt stille, og hvor tidevandet bestemmer, hvornår du kommer og går. Der er langt udsyn, masser af fugle – både tæt på og i horisonten – og ofte lidt barske vejrforhold, med både vind og fugt fra vaden. Det er derfor afgørende at medbringe et teleskop! Som ung fuglekigger er det ikke altid nemt at tilegne sig top-klasse optik, men med DOF BirdLife Merganser teleskopet er der ikke noget, der holder en fra fede fugleoplevelser.

Trods de mange vadefugles konstante bevægelse på både jorden og i luften, var det overraskende nemt at finde fuglene i teleskopets store synsfelt. Med ED-glas var der ikke meget farveforvrængning eller flimren. Teleskopet går fra 16x til 48x forstørrelse, og billedet forbliver klart gennem det meste af zoomområdet, men kan godt være lidt udfordret ved højeste forstørrelse, som det ofte er tilfældet med zoomokularer. Det er nemt at bruge, og dual-speed fokuseringen gør det hurtigt at justere skarpheden, selv når fuglene pludselig flytter sig. I et område som på Mandø er det godt at kunne bevæge sig rundt og være mobil, hvorfor et letvægtsteleskop som Merganser er meget fordelagtigt.

Man behøver ikke at bekymre sig om for meget vægt, selvom man både har teleskop, stativ, kikkert og rygsæk med – og slet ikke når Merganser kombineres med et let kulfiberstativ som det tilhørende Sirui 2204. Det er desuden vandtæt og virker solidt bygget, hvilket er en fordel på en ø som Mandø, hvor både vejr og underlag kan være lidt udfordrende."

DOF BIRDLIFE MERGANSER 16-48X65MM TELESKOP

–
Pris kr. 3.999,-

Medlemspris kr. 3.799,-

DOF BIRDLIFE MERGANSER 16-48X65MM TELESKOP + KULFIBER STATIVSÆT + DOF BIRDLIFE RENSESÆT

–
Pris kr. 6.249,-

Fryser de ikke om fødderne?

AF KARINA DEMUTH

Rødhals. Snevejr er ikke i sig selv en trussel for fuglene. Men når sne og is lukker jorden, kan det være svært at finde føde. Foto: Wouter Marck.

Solsort. De fleste danske solsorte bliver i Danmark om vinteren, men der kommer også solsorte fra lande, hvor vinteren er endnu koldere. Derfor er der flere solsorte i Danmark om vinteren end om sommeren.

Bare rolig. Vinterens fugle er udviklet til at tåle både frost, is og sne og de har både ekstra varme dunjakker og et smart varmesystem i fødderne.

Spurvehøg. En del spurvehøge bliver i Danmark om vinteren. De lever af mus og småfugle, og når en spurvehøg nærmer sig foderbrættet, bliver der panik. Småfuglene skrider advarselsskrig til nanden og flyver væk i løbet af få sekunder.

Knopsvaner (orange næb) og sangsvaner (gult næb). Hvis du ser en svane, der sidder stille ude på en tilfrosset sø, er det ikke fordi den er frosset fast. Den sidder højst sandsynligt bare stille for at hvile og spare på energien.

Foto: Albert Steen-Hansen.

Blåmejse. Blåmejsen (og mange andre fugle) lever af insekter om sommeren, når der er unger i reden. Om vinteren finder den frø, kerner og frugt, gerne fra foderbrættet.

Foto: Lars Johansen.

Det ser koldt ud, når småfuglene sidder og skutter sig, og ænderne svømmer rundt i en næsten tilfrosset sø. Men de fugle, der er i Danmark om vinteren, er fra naturens side udviklet så de bedst muligt kan klare sig igennem de kolde måneder.

Mange fugle er fx indrettet, så deres ben kan tåle at være koldere end resten af kroppen, uden at de fryser. Et smart 'varmesystem' gør nemlig, at det kolde blod fra deres nøgne ben bliver varmet lidt op, så det ikke løber op og afkøler resten af kroppen.

Der er også andre ting, der kan hjælpe fuglene igennem vinteren.

Foto: Albert Steen-Hansen.

EN VARM DUNFRAKKE. Når det bliver koldt, puster fuglene deres fjer op som en ekstra tyk dunjakke. Jo mere luft, der er mellem fjerene, jo bedre holder de på varmen.

sovested, hvor den er beskyttet mod rovdyr, i ly for regn og sne og i læ for kold vind. Fx en fuglekasse, et hult træ, en tæt busk eller i læsiden tæt op ad stammen på et træ.

HOVEDET UNDER VINGEN. Ved at stikke hoved og det nøgne næb ind under vingen bliver fuglens varmetab mindre, og det er nemmere for den at holde sig varm.

ENGLEHOP OG SPRÆLLEMÆND.

I stedet for at lave englehop, som vi mennesker kan gøre, når vi skal have varme i kroppen, så giver fuglene sig til at ryste, når de fryser. Det er med til at give lidt varme i kroppen.

SOLBADNING. Selv om vinteren vil en solstråle med det samme give varmen til selv den mest forfrosne fugl.

VINTERFORRÅD.

Nogle fugle samler nødder og kerner om efteråret og gemmer dem i jorden eller i sprækker i træernes bark, så de har noget at æde om vinteren.

GRUPPEKRAM. Nogle fugle sætter sig tæt sammen og varmer hinanden. Der kan være flere mejser i én fuglekasse, og det får temperaturen i kassen til at stige.

JO FEDERE, JO BEDRE.

Mad, der indeholder meget fedt, giver mere energi end fx gammelt brød. Derfor tager mange vinterfugle godt for sig af ophængte fedtkugler.

OVERNATNING I LY OG LÆ. Når mørket falder på, finder fuglen et

Foto: Albert Steen-Hansen.

STØT tropeskovens truede fugle

Ødelagt bjergregnskov kan blive til værdifuld natur og hjemsted for mange truede arter. Når du støtter Jocotoco Fondens opkøb af jord i Ecuador, får du både mest mulig biodiversitet og CO₂-lagring for pengene.

AF STEFAN STÜRUP. NÆSTFORMAND I DOF OG TOVHOLDER
FOR DOF'S KLIMA- OG BIODIVERSITETSFOND

Mange af DOF's medlemmer har gennem DOF's Klima- og Biodiversitetsfond doneret penge til naturbevarelsesprojekter i Syd- og Mellemamerika, fx i forbindelse med en flyrejse. En af de få organisationer, der kan leve op til DOF BirdLife's strenge krav til projekternes kvalitet, er Jocotoco Foundation i Ecuador, som vi gennem årene har støttet med seks større donationer. Det har betydet,

at Jocotoco har kunnet opkøbe flere hundrede hektar degraderet bjergskov. I dag er skoven i gang med at vokse tilbage, og donationerne har muliggjort etablering af større sammenhængende beskyttede reservater.

For at få indblik i hvad pengene er gået til, og hvordan Jocotoco Foundation arbejder med at opkøbe land, gendanne skov, lagre CO₂ og beskytte en truet biodiversitet, har vi interviewet deres direktør Martin Schaefer.

Foto: Julia Watkins

DOF's tjekliste ved valg af projekter

DOF's Klima- og Biodiversitetsfond samler penge ind til projekter, der bidrager både til optag af CO₂ og fremmer et områdes biodiversitet. Midlerne, der især er doneret som klimakompensation for flyrejser, bilkørsel, opvarmning og el-forbrug, bliver doneret videre til naturbeskyttelsesorganisationer i Syd- og Mellemamerika, hvor de bruges til opkøb af degraderet bjergskov. Det giver langt mere CO₂-lagring og biodiversitet pr. krone, end hvis man fx opkøber jord i Danmark, hvor man ville få meget lidt skov for de samme penge.

I DOF's Klima- og Biodiversitetsfond har vi opsat en række retningslinjer for hvilke projekter, vi støtter.

1. Vi støtter opkøb af degraderet (ødelagt) skov i forbindelse med eksisterende beskyttede områder, så der ikke er behov for ekstra administration
2. Projektet skal varetages af lokale BirdLife-partnere.
3. Maksimalt 15 % må bruges til udgifter i forbindelse med købet.
4. Området skal have høj biodiversitet med mange truede fuglearter (IBA/ KBA).
5. Ingen konflikter med lokalsamfund.
6. Højt CO₂-optag pr. investeret krone under genvækst af skov.

Martin, mange af vores medlemmer er interesseret i at kompensere deres CO₂-udslip, fx i forbindelse med en flyrejse. Hvad er dit råd, når man skal vælge mellem de mange forskellige CO₂-kompensationsprojekter?

"Det mest enkle råd er, at CO₂-kompensationen skal være så tæt på træet som muligt. Hvis man fx køber et CO₂-certifikat fra et flyselskab, er der mindst tre mellemlid, der alle tager en bid af kagen, og kun en mindre del af pengene vil gå til faktisk træplantning. Ved donation direkte til en NGO vil en større andel af pengene gå til træplantning og genvækst. I Jocotoco planter vi træer for at gendanne truet skov. Vi planter kun hjemmehørende arter og bruger mange forskellige træarter, op til 150 forskellige, hvilket hjælper med at genskabe det oprindelige meget komplekse økosystem til glæde for fugle og dyr."

Vi står midt i både en klimakrise og en biodiversitetskrise, og der har været meget fokus på CO₂-kompensation. Vil vi i fremtiden se flere biodiversitetsprojekter og mindre CO₂-kompensation?

"Som jeg ser det, er biodiversitet en essentiel del af et godt CO₂-program. Hvis et CO₂-kompensationsprogram ikke samtidigt leder til en højere biodiversitet, er det sandsynligvis ikke et godt projekt. Hos Jocotoco har vi gentagne gange set, at dyregrupper, fra insekter til fugle og pattedyr, fuldt ud genkoloniserer forladte områder inden for 20-40 års genvækst. Det giver håb og viser,

at vi kan gendanne komplekse økosystemer indenfor 1-2 generationer."

Hvad ved I om CO₂-optaget ved genvækst af skov og træplantning i de områder, DOF har støttet opkøb af?

"Vi har videnskabsfolk til at kvantificere kulstoflagring i skovene i fire af vores reservater, hvor de følger træernes vækst gennem adskillige år. Vi har efterhånden samlet mange gode data, da vores første arealer med genvækst blev udlagt for 36 år siden. Derudover benytter vi remote sensing til at følge kulstoflagringen i to af vores reservater. Resultaterne er meget opmuntrende, idet op til 18 tons CO₂ opfanges pr. hektar årligt. Træernes mangfoldighed genoprettes inden for cirka 80 år, hvilket betyder, at forladte græsningsarealer igen omdannes til en mangfoldig skov."

Jocotocos strategi bygger på tre søjler: 'Boots on the ground', 'Local leadership' og 'Science & technology'. Hvordan arbejder I med dette i praksis?

80 % af vores ansatte arbejder i vores reservater og bor i landsbyerne tæt på. På den måde sikrer vi en stærk lokal identitet og tæt forbindelse til den natur, vi skal beskytte. Vores reservater ledes primært af de lokale og ikke af folk fra et kontor, der ligger langt væk. Endelig er videnskab nøglen til at overvåge arter og områder samt forbedre og effektivisere vores indsats. Fx fandt vi via overvågning 11 jaguarer i et af vores største reservater og kunne efterfølgende for-

hindre potentielle konflikter mellem mennesker og jaguarer ved at reducere sandsynlighed for, at jaguarerne kunne komme i nærheden af husdyr.”

Jocotoco Foundation har eksisteret i 25 år. Hvordan har overvågningen af jeres reservater ændret sig gennem tiden?

”Det har ændret sig meget. I starten var den anekdotisk, hvor vores parkvagter noterede, hvad de så. I dag har vi detaljerede overvågningsprotokoller for de vigtigste truede arter, og vi bruger værktøjer som AI, remote sensing, lydoptagelser og opsamling af DNA. Fx har vi benyttet AI til at analysere 25.000 timers lydoptagelser, hvilket blandt andet ledte til opdagelsen af en af Sydamerikas sjældneste frøer i et af vores reservater.

Vi har også ændret vores fokus fra at beskytte enkelte truede arter til mere at arbejde med større sammenhængende områder og biodiversitet. Vi er nødt til at beskytte hele økosystemer på regional skala. Stigende temperaturer driver arter op ad bjergskræningerne med en hidtil uset hastighed. Det betyder, at vi beskytter et bevægeligt mål i en varmere verden. Vi har derfor udvidet vores fokus fra mindre lokale reservater og enkelte arter til regionale bevaringsprogrammer, der forbinder reservater på tværs af store områder og højder fra 50 til 5000 meter.”

I Europa hører vi, at mange naturbevaringsprogrammer er påvirket af beslutninger truffet af den nye regering i USA. Har det også påvirket Jocotoco Foundation?

”Ligesom mange andre organisationer er også vi ramt. Vi mistede 560.000 dollars i løbende finansiering fra

USA. Det påvirkede aktive projekter, der blev stoppet fra den ene dag til den anden. Efterfølgende har vi været i stand til at erstatte 50 % af dette med finansieringen fra andre kilder. Det virkelig smertefulde er dog, at 25 % af den tabte finansiering var tiltænkt parkvagters lønninger. Parkvagterne er virkelig ryggraden i vores arbejde, og meget afhænger af dem.”

Når du ser tilbage, hvad ser du som Jocotoco Foundations vigtigste resultater?

”En meget betydelig sejr er etableringen af det 60.000 km² store havreservat, der forbinder Galapagosøerne med Costa Rica. Det er næsten 1,5 gange så stort som Danmark. Ligeledes er vi lykkedes med at samle en gruppe på 11 lokale organisationer for at redde, udvide og forbinde et 500.000 hektar beskyttet område fra Chocó-lavlandet til Andesbjergenes højeste tinder. Dette program redder hundredvis af truede arter. Fx er der mindst 20 hvirveldyrsarter, der i øjeblikket kun kendes fra vores Canandé-reservat og ikke fra andre steder i verden.

Hvad angår fugle, så er jeg specielt glad for, at det lykkedes at redde den lyshovedede kratfinke (Pale-headed Brushfinch), der blev genopdaget af Niels Krabbe i 1998. Dengang var der ca. 50 individer, og arten var nær udryddelse. Nu er dens bestand stabil på omkring 250 individer. Vi er i øjeblikket godt på vej til at redde Ecuadors sjældneste fugleart på kontinentet, den blåstrubede punastjerne (Blue-throated Hillstar). Denne kolibri har en bestand på kun 80-100 individer. Vi begyndte vores beskyttelsesprogram i 2020, og siden har vi set en lille stigning i bestanden.” ●

Følg QR koden
og doner penge
til DOFs Klima- og
Biodiversitetsfond.

VERDEN

Sjælden etiopisk hedefrankolin under pres

Ny forskning viser, at den endemiske hedefrankolin (*Scleroptila psilolaema*) risikerer at miste næsten hele sit udbredelsesområde inden for de næste 50 år. I takt med stigende temperaturer, vil det etiopiske højland nemlig ændre karakter i så høj grad, at det ikke længere er egnet til hedefrankolin.

Arten er knyttet til åbne hede- og græshabitater i højder over 3.000 meter, men undersøgelsen forudsiger, at dens nuværende udbredelsesområde på knap 7.000 km² kan skrumpes til blot 389 km² allerede midt i dette århundrede – i værste fald helt forsvinde under ekstreme klimascenarier. Arten har begrænset evne til at sprede sig, hvilket betyder, at selv små ændringer i vegetationen kan have alvorlige konsekvenser.

De etiopiske højlande udgør et varieret landskab af isolerede bjergområder, ofte omtalt som 'sky islands'. Disse levesteder presses nu yderligere af landbrug, infrastruktur og andre menneskelige aktiviteter. Forskerne vurderer arten som sårbar (ifølge IUCN) og efterspørger målrettet naturforvaltning og etablering af nye beskyttede områder.

Kilde: Rare Bird Alert

Hedefrankolin. Foto: Ana Paula Oxom.

Næsten uddød terne-art genopdaget

I februar 2025 blev den kritisk truede kinesiske topterne genfundet ved Sarawaks kyst i Malaysia, hvilket er den første registrering i landet siden 1913.

Arten blev tidligere anset som uddød, indtil man genopdagede den i år 2000. Her blev den globale bestand estimeret til 50 individer. I dag estimeres bestanden til 100-150 fugle, og det er en af verdens sjældneste fuglearter.

Sammen med lokale partnere som Malaysian Nature Society arbejder BirdLife International aktivt med overvågning og beskyttelse af fugle i regionen. Ifølge Yat-tung Yu, direktør for Hong Kong Bird Watching Society, er det afgørende, at arten beskyttes gennem hele dens udbredelsesområde – fra yngleområder til rasteplasser og vinterkvarterer. Selv ganske små rasteplasser kan vise sig kritiske for artens overlevelse. Fundet giver fornyet håb for den kinesiske topternes fremtid.

Kilde: BirdLife International

Kinesisk topterne. Foto: Dave Irving, iStock.

Regnskov bliver UNESCO Verdensarv

Sierra Leones Gola-regnskov er blevet udpeget som UNESCO Verdensarv på grund af sin globale betydning for biodiversitet. Gola Rainforest National Park er hjemsted for over 320 fuglearter samt truede pattedyr som dværgflodheste, skovelefanter og chimpanser. Området er et vigtigt hotspot for fuglelivet, herunder sjældne og truede arter som brunhalet gråpapegøje og den unikke gulhovedet kragedrossel. Skoven fungerer desuden som en rasteplass for mange trækfugle, der overvintrer i Afrika.

Tidligere har dele af skoven været udsat for massiv træfældning og krybskytteri, hvilket ramte dyrelivet hårdt. I de seneste årtier er skoven blevet beskyttet og genoprettet, og bl.a. DOF's engelske BirdLife partner RSPB gjorde en stor indsats i bevaringsprojekter i 2013. Udpegningen af området som verdensarv er et vigtigt skridt i retningen mod en større natur- og fuglebeskyttelse i Vestafrika.

Kilde: Rare Bird Alert

Malaria truer Hawaiiis fugle

Hawaiiis ikoniske skovfugle presses mod udryddelse som følge af den myggebårne sygdom fuglemalaria. De seneste data fra 2023 viser katastrofale tilbagegange i bestandene på øen Kaua'i. Den farvestrålende iivi havde for blot 5 år siden en bestand på op mod 1500 individer, men estimeres i år til kun at være omkring 47 individer. Den sjældne akekee blev slet ikke registreret og frygtes allerede uddød i det fri.

Årsagen til denne massive tilbagegang, er den invasive husmyg, som spreder malariaen helt op i de højeste skovområder. Hvor bjergskovene tidligere gav disse arter et fristed, er dette sidste tilflugtssted nu ved at forsvinde. Samtidig udviser flere invasive arter større modstanddygtighed over for sygdommen. Arter som den japanske brillfugl er derfor i fremgang, hvilket rejser bekymring for, om de invasive arter kan udfylde de samme økologiske roller som de hjemmehørende fugle.

Forskere advarer om, at flere arter kan være udryddet inden for de næste 20–30 år, men håber, at nye tiltag som bekæmpelse af myg gennem biologiske metoder samt opdræt i fangenskab, kan være med til at redde Hawaiiis hjemmehørende skovarter.

Kilde: Rare Bird Alert

liwi. Foto: Christopher Hall, iStock.

Rejser til ISLAND & fokus på FUGLE

Island rummer mange sjældne og attraktive fugle.

Ikke så mange forskellige arter, men nogle i store antal. Der er sikkerhed for fx storkjove, islom, nordisk lappedykker, islandsk hvinand, strømand og odinshane. Også god chance for jagtfalk, dværgfalk og mosehornugle. Vi har to ture, dels en rundtur på 12 dage, hvor nord (med søen Mývatn), øst og syd besøges, dels en tur på 8 dage, hvor man bor på samme sted på Nordlandet og derfra besøger bl.a. Mývatn.

Fugle og natur i det nordøstlige Island / 8 dage

Rejseleder: Ib Krag Petersen

7.6. - 14.6. 2026 / fra Kastrup / Kr. 21.750

Inkl. dagstur til Vestmannæerne / 12 dage

Rejseledere Peter Lange og K. Torben Rasmussen

8.6. - 19.6. 2026 / Fra Kastrup / Kr. 30.950

Team Island – en del af Vilholt Rejser ApS
Tlf. 29 62 80 77 // info@team-island.dk

team-island.dk

NØDDEKRIGEN

– EN FARVERIG GÆST I DANSK NATUR

Den chokoladebrune kragefugl med hvide pletter er en sjælden vintergæst i Danmark. I særlige invasions år kan man dog opleve den om efteråret og om vinteren.

AF THOMAS VIKSTRØM, FOTOS AF HELGE SØRENSEN

Når man om vinteren befinder sig i en stille nåleskov og pludselig hører et hæst, nasalt 'ræææh' oppe fra trætoppene, kan der være grund til at spidse ører og rette kikkerten opad. Lyde af denne type kommer oftest fra en skovskade, men er de særligt nasale, stammer de nogle gange fra skovskadens langt sjældnere og mere eksotiske slægtning, nøddekrigen. En art, som kun de færreste danskere nogensinde har set, men som altid vækker begejstring blandt fuglekiggere, når den indimellem dukker op som gæst herhjemme.

Mørk dragt med stjernestøv

Nøddekrigen er en tætbygget kragefugl på størrelse med en skovskade, men med en helt anden fremtoning. Den chokoladebrune fjerdragt er oversået med

hvide pletter, som giver den et nærmest stjernestrøet udtryk. Vingerne og halen er sortglinsende, og næbbet er kraftigt – perfekt til at knuse nødder og frø, som udgør hovedparten af dens kost.

I Danmark er nøddekrigen overvejende en sjælden gæst, som især ses med års mellemrum som invasionsfugl om efteråret og vinteren. Invasionerne finder sted, hvis føden i dens hjemegne i nord og øst er knap samtidig med, at ungeproduktionen har været høj. Herfra søger den mod syd og vest, og Danmark kan i sådanne år få besøg af et større antal fugle, der rastløst gennem søger skove, parker og haver for at finde føde.

Frø og nødder på menuen

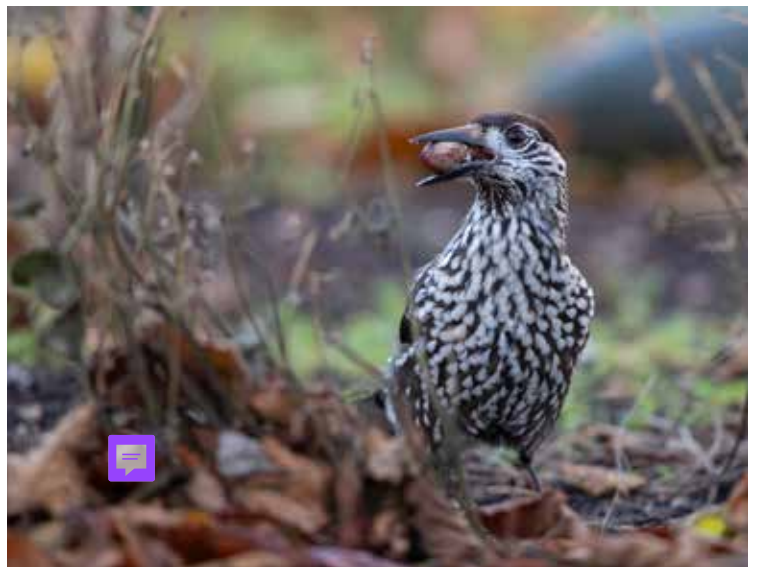
Nøddekrigens primære levested er de store nåleskove i det centrale, østlige og nordlige Europa samt

Sibirien, også kaldet tajgaen. Her lever den tæt forbundet med hassel, cembrafyr og andre fyrrearter, hvis nødder og frø udgør en stor del af dens fødegrundlag. Men nøddekrigen er ikke kræsen, og i de år hvor den søger mod sydvest, klarer den sig også fint med bog og agern. Selvom de danske skove ikke tilbyder helt de samme forhold som nøddekrigenes hjemlige skove, opsøger fuglene under invasionerne ofte parker, skovbryn og sågar haver med frugttræer, nøddebuse og gamle bøgetræer, hvor de hurtigt tilpasser sig de nye omgivelser.

Planter selv skoven

Som flere andre kragefugle har også nøddekrigen en imponerende hukommelse. I løbet af sensommeren og efteråret samler den tusindvis af frø og nødder, som den gemmer i små depoter fordelt over store områder. Og selv under et tykt snedække kan den i vintermånederne finde frem til sine gemmesteder med en utrolig præcision. Ofte vender den tilbage til de samme områder år efter år. Denne adfærd gør også arten vigtig som 'skovplantør', idet mange af de frø og nødder, som ikke bliver spist, får lov til at spire og vokse op til nye træer. I Sibirien er nøddekrigen således afgørende for udbredelsen af cembrafyr.

Tykke og tynde næb

Der findes to underarter af nøddekrige – en østlig og en vestlig. Den østlige, kaldet tyndnæbbet nøddekrige, er især afhængig af frøsætningen hos cembrafyr, mens den vestlige underart, kaldet tyknæbbet nøddekrige, er afhængig af nøddeproduktionen hos hassel. Begge underarter dukker op i Danmark, hvor de seneste invasioner har fundet sted i 1995, 1996,

1997, 1999 og 2008. Herunder blev mange fugle blev set i danske skove og haver, ofte i længere perioder. Efter invasionerne sker det, at nogle nøddekriger bliver og yngler hist og her i Danmark, som desuden huser en meget lille, fast ynglebestand på 1-2 par. Generelt er nøddekrigen dog fortsat en stor sjældenhed. ●

DE KLOGE KRAGEFUGLE

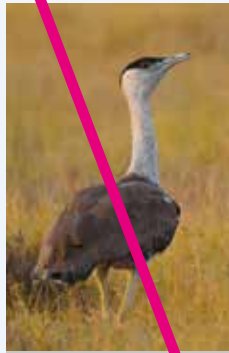
'De kloge kragefugle' er en del af projektet 'Fællesskab gennem Fugle', som er et samarbejde mellem DOF, Danmarks Jægerforbund og Danske Herregårdsjægere, finansieret af 15. Juni Fonden. I delprojektet deltager frivillige i indsamlingen af data om kragefugle og deres indflydelse på bestande af andre arter. Desuden bliver der produceret et undervisningsmateriale målrettet folkeskolen og jagttegnskurser.

Fuglerejser hvor alle kan være med

Indien 9. - 26. februar 2026

+ forlængelse til 2. marts 2026

Great Indian Bustard

Tag med på en spændende rejse gennem de to delstater Rajasthan og Gujarat, hvor vi oplever hvordan landskabet efterhånden bliver mere åbent fra skoven i Ranthambore NP til vi møder ørkenen i Desert NP længst mod vest. Vi har selvfølgelig fokus på alle de mange spændende fugle, men der er også mange pattedyr, som vi selvfølgelig også går efter at få set. På forlængelsen besøger vi Velavadar NP med de bedste muligheder for Striped Hyena og Indian Wolf, og Gir NP, som huser den eneste tilbageværende bestand af Løver i Asien. Begge parker har selvfølgelig også mange fugle. Turen slutter med Indian Skimmer og Crab Plover (Krabbeæder).

Tiger i Ranthambore

Glæd dig til:

- Great Indian Bustard
- Tusindvis af Jomfrutræner
- Spotted Creeper, Hypocolius mm, se programmet
- Tiger, Leopard, Asiatisk Løve mm, se programmet
- Lille gruppe, 6-10 deltagere
- Dansk rejseleder

Ring til Mads og hør mere.

Panama 14. - 27. marts 26

Harpy Eagle

2 uger hvor vi besøger det vestlige højland, den centrale del omkring kanalen og den østlige del i Darién. Kolibrier, Tukauer, Tangarer og de små familier som Sapayoa, Wrent Thrush, Rosy Thrush-tanager m.fl. I Darién har de godt styr på Harpyen (80% succesrate). Tidspunktet er også godt for nordamerikanske trækfugle.

Der er pt kun 2 ledige pladser!

Ring til Mads og hør mere.

Et udvalg af vore rejser i 2025—2026:

- **Öland 2—5 oktober** Trækfugle—Rariteter—Ottenby
- **Fotorejse Colombia 1—11 november** Mange arter—Antpattaer—Fotoskjul
- **Sydlig Marokko 9—20 nov** Atlasbjergene—Sahara—Atlantisk kyst
- **Thailand—Centrale og sydlige 14—27 feb** Skenæbsryle—Fåverige fugle—Klimaet!
- **Fotorejse Vietnam 23 feb—5 mars** Fotoskjul—Reptiler—Endemier
- **Trinidad & Tobago 20—31 marts** Røde Ibisser—Havskildpadder—Kolibrier
- **Pyrenæernes magiske bjerge 20—28 maj** Magiske bjerge—Lamnegrib—Murløber

Se udførlige program og oplysninger om rejsegaranti, pris og tilmelding mv.: www.fagelguidning.se

Du er velkommen til at ringe til Mads Elley på 30251715

Fågelguidning
Resor • Kurser • Guidningar

Det personlige rejsebureau!

NORDJYLLAND:

1. Skagen Fuglestation, Skagen
2. Batterivej, Skagen
3. Nordmandshage, Hals
4. Ulvedybet, Brovst
5. Vilsted Sø, Ranum
6. Lille Vildmose, Kongerslev

NORDVESTJYLLAND

7. Vejlerne, Fjerritslev
8. Agger Tange, Vestervig
9. Kølsen Enge, Viborg
10. Grynderup Sø, Roslev
11. Agerø, Karby

VESTJYLLAND

12. Skjern enge, Tarm
13. Værnengene/Tipperne, Nr. Nebel
14. Vest Stadil Fjord, Tim
15. Nisum fjord, Ulfborg
16. Geddal enge, Vinderup

SYDVESTJYLLAND

17. Blåvand Fuglestation/Blåvandshuk, Blåvand
18. Mandø, Ribe
19. Filsø, Oksbøl
20. Klelund Dyrehave, Hovborg
21. Sneum Sluse, Tjæreborg

ØSTJYLLAND

22. Egå Engsø, Risskov
23. Fornæs, Grenaa
24. Vråds Sande/Store Hjælland Plantage, Bryrup
25. Sødringholm, Havndal
26. Alrø, Odder

SYDØSTJYLLAND

27. Hammer Mølle, Vonge
28. Kongens Kær, Vejle
29. Hejlsminde Nor, Hejls
30. Randbøl Hede, Billund
31. Uldum Kær, Uldum

SØNDERJYLLAND

32. Vidåslusen, Højer
33. Ballum Sluse, Bredebro
34. Rømødæmningen, Skærbæk
35. Draved Skov, Løgumkloster
36. Slivsø, Haderslev

FYN

37. Gyldensteen Strand, Bogense
38. Roholm, Munkebo
39. Gulstav-området, Bagenkop
40. Brændegård Sø, Faaborg
41. Helnæs Made, Ebberup

VESTSJÆLLAND

42. Borreby Mose, Skælskør
43. Røsnæs, Kalundborg
44. Tempelkrogsøen, Vipperød
45. Korshage, Rørvig
46. Hovvig, Nykøbing Sj.

NORDSJÆLLAND

47. Melby Overdrev, Liseleje
48. Søborg Sø, Græsted
49. Selsø Sø, Skibby
50. Gribskov, Helsinge
51. Nivå Bugt og strandenge, Nivå

KØBENHAVN

52. Gundsømagle Sø, Roskilde
53. Stevns Klint, Højerup
54. Ølsemagle Revle, Køge
55. Utterslev Mose, Brønshøj
56. Vestamager, Kastrop

STORSTRØM

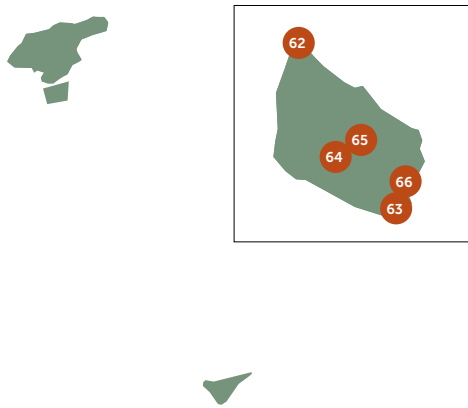
57. Maribosøerne, Maribo
58. Saksfjed/Hyllekrog, Rødby
59. Gedser Fuglestation/Gedser Odde, Gedser
60. Bøtø Enge, Væggerløse
61. Nyord Enge, Nyord

BORNHOLM

62. Hammeren, Allinge
63. Dueodde, Nexø
64. Udkæret, Aakirkeby
65. Bastemose, Aakirkeby
66. Nexø Sydstrand, Nexø

KOM MED PÅ FUGLEKURSUS, FUGLETURE OG FOREDRAG

DOF's 13 lokalafdelinger, 3 fuglestationer og Fugleværnsfonden arrangerer året rundt foredrag, fuglekursus, møder og ikke mindst en lang række fugleture over hele landet. Alle medlemmer af DOF er velkomne, og langt de fleste ture er gratis. Der er særlige udflugter for nye fuglekiggere, hverdagsture specielt for seniorer, temature om vadefugle eller rovfugle og meget mere. Fugleturene er ofte stedet, hvor du får god kontakt med andre fuglekiggere, og de erfarne turledere deler gerne ud af deres viden om naturen, fuglene og hvordan man kender de mange arter fra hinanden. En tur med turleder varer typisk to-fire timer, og det er ikke nødvendigt at tilmelde sig på forhånd medmindre andet er angivet i teksten.

Tjek turkalenderen for tid, sted og nærmere information om de lokale ture på dof.dk/ture. Vær opmærksom på at flere af lokalafdelingerne har yderligere oplysninger og opdateringer på egne hjemmesider.

På kortet kan du se nogle af de mange lokaliteter, som DOF og Fugleværnsfonden gennem årene har besøgt på vores fugleture og andre arrangementer.

DANSK ORNITOLOGISK FORENING – DOF

DOF er landsforeningen for fuglebeskyttelse og fugleinteresserede

DOF er den danske afdeling af BirdLife International.
Vesterbrogade 138-140,
1620, København V
Telefon (onsdag kl. 11-15):
3328 3800

DOF's formand:
Egon Østergaard tlf: 3116 2030,
email: egon.ostergaard@dof.dk

Indmeldelse i DOF: Ønsker du at blive medlem af DOF, kan det ske via dof.dk eller ved at kontakte dof@dof.dk.

Ønsker du at give en donation, kan du indbetale beløbet til Merkur reg. nr. 8401 kontonr. 1043118. Donationer og støttebeløb er fradragsberettiget.

Årlige kontingenter:

Medlemmer:	570 kr.
Ungdomsmedl. (til 30 år):	265 kr.
Ørneklub (6-12 år):	265 kr.
Husstandsmedlemskab:	760 kr.

Naturbutikken:

Naturbutikken i Fuglenes Hus
tlf: 3328 3838.
Åbningstider:
Man.-fre. kl. 11-17, lør. 10-16.
www.naturbutikken.dk

GAVEKORT TIL BIDRAGYDERE

Mange medlemmer og ansatte bidrager med indhold til Fugle & Natur. Som en anerkendelse modtager bidragerne et gavekort til Naturbutikken efter flg. retningslinjer:

1) Anerkendelse for bidrag er som udgangspunkt symbolsk og kan ikke betragtes som aflønning.

2) Ansatte og medlemmer af hovedbestyrelserne i DOF og FVF modtager ikke gavekort for deres bidrag til DOF's medier, da de primært bidrager i arbejdstiden eller con amore.

3) Gavekortet udstedes første gang bidraget benyttes af DOF. Ved gentagelse/genbrug i flere medier udstedes ikke yderligere gavekort.

4) Artikler på ca. 1500-2000 ord anerkendes med et gavekort på 200 kr.

5) Fotos anerkendes med gavekort således:
A: 1 foto, 100 kr. / B: 2-4 fotos, 200 kr. / C: 5+ fotos, 300 kr.

6) Udstedelsen af gavekort foregår løbende i takt med at bidragene benyttes.

Se dof.dk og lokalafdelingernes hjemmesider for opdateringer

DOF BORNHOLM

Formand Jens Christensen
Tlf: 6133 0425
E-mail: jechbornholm@gmail.com
dof-bornholm.dk

DOF KØBENHAVN

Formand Ingelise Aarøe Petersen,
Kaktusvej 55, 2300 København S
Tlf.: 3258 3705 / 2681 3705
E-mail: ihaapd@gmail.com
dofkbh.dk

Grågæssene

(Underafdeling af DOF København)

Specielt for SENIORER

Jan Chr. Møllerup
Tlf. 40 50 84 87
E-mail: f.mollerup@mail.dk

DOF ROSKILDE

(Underafdeling af DOF København)

Solveig Jonasson
Tlf.: 5160 6797
E-mail: dof-roskilde@dof-roskilde.dk

dof-roskilde.dk
facebook: DOF Roskilde

DOF KØGE

(Underafdeling af DOF København)

Marta Bagoly Grun
Tlf.: 3042 2449
E-mail: mbgrun@gmail.com

dofkoeg.dk

DOF TRAVEL

(Underafdeling af DOF København)

Fuglerejser til nære og fjerne destinationer med erfarne og kvalificerede turledere. Også småture og busture.

doftravel.dk

E-mail: travel@dof.dk
Tlf.: 5114 6115 (tirsdage 18.00-19.30, undtagen juli og juleferien)

DOF FYN

Formand Henrik Kalckar Hansen,
Norrdalen 47, 5260 Odense S
Tlf. 3070 9038
E-mail: kalckar@webspeed.dk
doffyn.dk

DOF NORDJYLLAND

Formand Gitte Holm,
Monstrupvej 8, 9500 Hobro
Tlf.: 2175 4868
Email: jpg.holm@gmail.com
dofnord.dk

Gråmejsenord

(Underafdeling af DOF Nordjylland)

Specielt for SENIORER

Poul Erik Sperling,
Tlf. 2028 4405
E-mail: pes@vidtfarmnord.dk

NORDSJÆLLAND

Formand John Hansen,
Rådhusvænget 21, 2 tv.,
3600 Frederikssund
Tlf.: 2229 5242
E-mail: forpersoner.nordsjaelland@dof.dk
dofnordsj.dk

DOF NORDVESTJYLLAND

Formand Martin Høj Hansen,
Sølystvej 10, 8830 Tjele
Tlf: 8751 4152 / 6133 3655
E-mail: nordvestjylland@dof.dk

dof-nordvestjylland.dk

DOF Nordvestjylland/Gråmejserne

<https://dof-nordvestjylland.dk/lokalafdelingen/grupper-og-udvalg/gramejserne>

Specielt for SENIORER

DOF STORSTRØM

Formand Bo Kayser,
Pilevej 2, Stensby, 4773 Stensved
Tlf. 5134 6278.
E-mail: kontakt@dofstor.dk
dofstor.dk

DOF SYDVESTJYLLAND

Formand Karin Gustausen,
Solvænget 10, 6710 Esbjerg V
Tlf. 2825 8786
E-mail: kgustausen@gmail.com
dofsydvest.dk

DOF SYDØSTJYLLAND

Formand Conny Brokholm,
Heisesvej 18, Vinding, 7100 Vejle
Tlf. 2449 8504
E-mail: cb@dof-sydostjylland.dk
dof-sydostjylland.dk

DOF SØNDERJYLLAND

Formand Gert Fahlberg,
Sottrupskov 10, 6400 Sønderborg
Tlf: 2631 1013
E-mail: gert.fahlberg@bbsyd.dk
dof-syd.dk

DOF VESTJYLLAND

Formand Lars Holm Hansen,
Sandbækvej 26, Grønbjerg, 6971 Spjald
Tlf. 2296 1317
E-mail: lholmh@gmail.com
dofvestjylland.dk

Gråspurvvene

(Underafdeling af DOF Vestjylland)

Specielt for SENIORER

Ingerid Elmquist,
tlf. 5121 7375,
E-mail: ingeridelmquist@gmail.com
dofvestjylland.dk

DOF Vestjylland / Ture og møder

Marianne Linnemann,
tlf. 2014 5010
E-mail: linnemann@gmail.com
dofvestjylland.dk

DOF VESTSJÆLLAND

Formand Morten Jensen,
Stenhøjallé 4, 4581 Rørvig
Tlf: 2125 8742
E-mail: vsj.formand@dof.dk
dofvsj.dk

DOF ØSTJYLLAND

Formand Niels Kristian Bech Jensen,
Ladegårdsbakken 18, Spørring, 8380 Trige
Tlf: 2982 9371
E-mail: mail@dofoj.dk
dofoj.dk

Se dof.dk og lokalafdelingernes hjemmesider for opdateringer

Gråkragerne
(Underafdeling af
DOF Østjylland)

Dofoj.dk/graakragerne

Specielt for
SENIORER

Fuglepigerne
(Underafdeling af
DOF Østjylland)

Rikke Rørbech
E-mail: rikkesbreve@gmail.com

fuglepiger.wordpress.com

Specielt for
KVINDER

DOF UNG

Med medlemskabet DOF UNG har du mulighed for at møde andre unge, som også interesserer sig for fugle og natur og blive en del af et stort fuglefællesskab. Sammen tager vi på fugleture og lejre, hvor vi deler de fede oplevelser, bruger masser af tid i naturen og lærer af hinanden.

Dof.dk/dofung

Facebook: DOF UNG

ØRNEKLUBBEN

Ørneklubben er DOF's medlemstilbud til de 6-12-årige børn, der er vilde med

fugle og natur. I Ørneklubben tager vi på spændende fugleture, hvor vi taler om og kigger på ørne og andre flotte fugle. Vores ture byder også på sjove lege, aktiviteter og quizzer om fugle, så vi kan blive bedre til at bestemme dem og lære hinanden at kende. Som medlem af Ørneklubben får du hvert halve år et nyt turprogram på mail, så det er nemt at holde sig opdateret på kommende aktiviteter over hele landet.

Ørneklubben.dk

Se også turkalenderen og Facebook

Birding
FOR BØRN

FUGLEVÆRNSFONDEN

Kom med på guidet fugletur i et af Fugleværnsfondens naturreservater. Turene er gratis og for alle.

fugleværnsfonden.dk

FUGLESTATIONERNE

DOF's tre fuglestationer ligger dér, hvor fugletrækket koncentrerer forår og efterår. De mange og de sjældne fugle tiltrækker også mange ornitologer, som får nogle store fugleoplevelser, masser af hyggeligt samvær og samtidig indsamler vigtige data om fugle og fugletræk.

BLÅVAND FUGLESTATION

Stationsleder Henrik Böhmer
Fyrvej 81, 6857 Blåvand.
Tlf. 2230 2244
E-mail: blaavand@dof.dk

blåvandfuglestation.dk

GEDSER FUGLESTATION

Gedser Fyrvej 4, 4874 Gedser
Tlf. 2362 4874
E-mail: kontakt@gedserfuglestation.dk

gedserfuglestation.dk

SKAGEN FUGLESTATION

Forstander & Naturvejleder
Simon S. Christiansen,
Fyrvej 36, 9990 Skagen
E-mail: skagen@dof.dk
Tlf.: 2177 5020
E-mail: ssc@dof.dk

skagenfuglestation.dk

To store rejseeventyr

Oplev Sri Lanka, der byder på mange skønne natur- og fugleoplevelser samt et mangfoldigt og anderledes fugle- og dyreliv.
Afrejse den 20. januar til 1. februar. Pris: kr. 23.885,-

Vi tilbyder også en enestående eventyrrejse til Himalaya. "Lille Tibet" er en uforglemmelig oplevelse i det allernordligste Indien, i regionen Ladakh.
Afrejse den 8. til 20. marts. Pris: kr. 26.885,-

Klostermosevej 140 · DK-3000 Helsingør · Tlf.: +45 20 22 19 90 · fw@williams.dk · williamsrejser.dk

BE CONFIDENT
BE COLORFUL
LIKE NATURE

SWAROVSKI
OPTIK

BURNT ORANGE COLLECTION

For i naturen handler selvillid ikke om at fylde meget. Det handler om overblik. Overblik over, hvad du ser. Overblik over, hvordan du skal reagere. Overblik over, hvem du er. Burnt Orange Collection kombinerer NL Pure 42, CL Curio, NL Pure 32 og ATC - fire produkter til dem, der sætter pris på uovertruffen optik, intuitiv håndtering og iøjnefaldende design. Uanset om du ønsker et kompakt produkt til at have med på farten eller et kraftfuldt produkt til fordybende observation, indgyder de hver især selvillid ved første blik.

NL PURE 42

SEE THE UNSEEN